

ITEM 11 : VERLIESERVARINGEN

Je kunt niet beletten dat de kraaien van zorg en kommer over uw hoofd vliegen, maar wel dat ze zich in uw haar nestelen.

Chinees spreekwoord.

1. Inleidende gedachten.

Vroeg of laat moet iedereen van ons afscheid nemen. Het hoeft niet altijd met de dood te maken hebben, het kunnen verlieservaringen in het algemeen zijn. Een vriend/vriendin verhuist. Je ouders zijn uit elkaar. Iemand die je vertrouwd heeft je bedrogen. Je verliest je werk. Je wordt ouder en je voelt dat je fysiek minder aankan. Het afscheid is uiteraard het meest ingrijpend bij een overlijden.

Omdat we allemaal verlieservaringen hebben, moeten we dus ook allemaal leren verwerken. De uitdaging is dat voor iedereen elk verlies uniek is. Er is geen vergelijkingspunt mogelijk. Verwerken kun je daarom op geen enkele school leren en toch is dit zo belangrijk. Wie dit niet kan, loopt kans verbitterd te worden, een depressie op te lopen of zwarte gedachten te koesteren.

2. Verwerking.

Eigenlijk zijn er geen echte tips die voor iedereen gelden omdat elke mens zijn eigen manier van verwerken door maakt.

Enkele mogelijke punten kunnen zijn :

A. Hoe zou jij verwerken ?

Omcirce wat jij hierover aanvoelt.

1. ALLEEN OF SAMEN VERWERKEN

- a) Je vertrekt naar Robbeneiland
- b) Je durft er over na te denken.
- c) Je zoekt gezelschap van vrienden op.

2. HOE LEEF JE VERDER ?

- a) Ik zuip me één kanon.
- b) Ik probeer de situatie onder ogen te zien.
- c) Ik val mijn leraar godsdienst aan.
- d) Ik beseft dat het een tijdje zal duren maar ik weet dat ik er mij doorsla.

3. COMMUNICATIE OF ZWIJGEN

- a)Ik sluit mij op in mijn kamer en vraag om roomservice.
- b)Ook “bla, bla, bla” is hier op zijn plaats.
- c)Ik laat mijn stembanden verder verroesten.
- d)Goede raad wijs ik niet af.

4. WAT WORDT ONBELANGRIJK EN WINT AAN BELANG ?

- a)Ik zaag niet meer om de brommer die ik niet kreeg.
- b)Zegt mijn leraar nu toch niet : je bent rijper geworden ; je hangt minder het kieken uit.
- c)Ik blijf dat ettertje van voordien voor mijn broer en zus.

5. WAAROM IK ?

- a)Je vraagt je af : waarom valt alles altijd op mijn kop ? De anderen hebben altijd “chance”.
- b)Ik ga eens met Pieter en Cindy praten. Zij hebben ook al veel meegemaakt.
- c)Heb ik iets verkeerd gedaan ?

B. Als anderen moeten verwerken.

1. IEMAND ZIET AF EN WIL ER MET JOU OVER SPREKEN.

- a)Allez, ga je daar nu over “trunten” ?
- b)Kom maar af, we gaan een fermes babbel erover doen.
- c)“It’s your problem.”

2. NA GERUIME TIJD ZIE JE DAT IEMAND IETS NOG NIET VERWERKT HEEFT.

- a)Zijde gij daar nu nog altijd mee bezig ?
- b)Ja jong, ze zeggen wel “tijd heelt de wonden” maar t’is een cliché zonder veel waarheid.
- c)Ga eens lekker uit de bol.

3. IEMAND OVER KOMT IETS. WAT GA JE DOEN ?

- a)Ik ga er niet naar toe. Wat moet ik daar zeggen ?
- b)In leute zijn we samen. Als ’t nijpt, moeten we er ook zijn voor elkaar.
- c)Cédrics pa is gestorven. Ik durf niet alleen gaan. Ga je mee, Frederik ?

4. JE WORDT UITGENODIGD OP EEN HERDENKING.

- a) 't's herdenking voor Steven. Laten we er naar toe gaan.
- b) 't Is toch al vijf jaar geleden. Je kunt daar niet bij blijven stilstaan.
- c) Ik weet dat het een jaar geleden is dat Cedrics pa stierf. Zou ik er met hem over durven praten ?

3. Situaties om te verwerken.

A. Verwerken van bedrog.

Een vriend, vriendin in wie je vertrouwen had, vertelt alles door. Je lief papt aan met een ander. De werkgever die je van alles beloofde, trekt zijn woorden in. De stereo of de bromfiets die je kocht van je klasgenoot, blijkt niet aan de verwachtingen te voldoen. In de geïntegreerde proef moet jij alles doen en je compagnon loopt weg met de eer.

*Hoe ga jij om met dergelijke situaties van schending van vertrouwen ?

B. Een gebroken relatie.

Je lief geeft je de bons na drie jaar samenzijn. Dit is een hele klap, zelfs als je het al een tijdje zag aankomen. Sommigen sluiten zich op. Hoe zou jij hiermee omgaan ?

C. Verwerken van sterven.

Vroeg of laat verlies je mensen van wie je houdt. Het kunnen je ouders zijn, een broer, een zus, een vriend.

Je moet doorheen een rouwproces.

a) FASEN VAN HET ROUWPROCES

a) Aanvaarden van de werkelijkheid van het verlies
Het verlies dringt niet tot in zijn volle dimensie door.

b) Het ervaren van de pijn van het verlies. De enige weg van verwerken is recht door de pijn gaan.

c) Aanpassen aan de omgeving zonder de overledene.

Heel wat zaken, heel praktische soms veranderen door het heengan van iemand. De weduwe staat alleen voor de opvoeding van haar kinderen. Telkens opnieuw word je in concrete situaties geconfronteerd met dit verlies en het anders-zijn hierdoor.

d) Een nieuwe plaats geven aan de overledene en opnieuw van het leven leren houden. Dit betekent niet dat men de overledene vergeet. Het betekent wel dat de overledene een andere plaats krijgt en er opnieuw aandacht is voor andere dingen van het leven.

Op rouwen staat geen tijd en soms kan het langer duren dan we denken. Soms wordt rouwen uitgesteld maar rouwen moet je.

Opnieuw belangrijk : vrienden, familieleden met wie je dit samen kunt verwerken. Herinneringen ophalen en met sommige grappige herinneringen kunnen lachen, is niet verboden.

Schrijf eens iets anders op een rouwkaartje dan "christelijke, innige deelneming". Iets persoonlijker is veel rijker.

Andere tips

- Trouw zijn in verdriet van anderen : niet beperken tot de eerste momenten ; meegaan gedurende jaren.
- Het onderwerp niet uit de weg gaan.
- Vraag niet : "hoe is 't ? Maar : " Hoe voel je je nu" ?
- Luisteren.
- Behoedzaam praten.

Wat zou jij hieraan nog toevoegen ?

b)RITUELEN

Het is belangrijk op zoek te gaan naar rituelen om aan dit afscheid gestalte te geven. Rituelen kunnen zijn :

- symbolen aanbrengen : een steen, een foto, een voorwerp, een kaars.
- teksten zoeken : er zijn pakken troostende zinvolle teksten ; je kunt ook zelf iets schrijven.

-ook na de uitvaart blijven rituelen belangrijk : het samenstellen van een fotokader, een herinneringsboek, een gedachtenisviering, ...

-liederen : er is een gamma troostende religieuze liederen. Het is ook niet verboden de lievelingsliederen van de overledene te gebruiken zolang ze de sereniteit van de viering niet aantasten of de emoties nog verhogen.

Deze rituelen moeten soms meer in functie gezien worden van de nabestaanden dan van de overledene.

VOORBEELDEN VAN LIEDEREN

Tears in Heaven - Eric Clapton

Eric Clapton heeft in zijn leven heel wat doorstaan, maar de zwaarste klap was wel de dood van zijn zoontje Conor, die op 20 maart 1991 in Manhattan door het raam van een wolkenkrabber valt. Clapton zondert zich af na de dood van Conor en schreef, geholpen door zijn akoestische gitaar, zachte liedjes om zijn verdriet te verwerken. 'Op mijn akoestische gitaar spelen was een genezend proces. Ik weende veel, maar ik speelde toch'. Het zijn tedere liedjes geworden. 'Ik voel dat ik mijn zoontje verplicht ben om de wereld te vertellen wat ik voor hem heb gevoeld, wat ik over hem heb gedacht. Ik voel dat ik hem op die manier respect betuig, dat er een band tussen ons blijft bestaan'. In 'Tears in Heaven' beschrijft Clapton de (ingebeelde) verhouding tussen hem en zijn zoontje in de hemel. Hij is ervan overtuigd dat zijn zoontje er in zijn kinderlijke onschuld zeker is. In zijn droom vangt Clapton een glimp van de hemel op. Maar dan worstelt de vader met het verscheurende gevoel dat hij er wel eens niet zou kunnen komen... Andere vragen duiken op.- Zijn er in de hemel nog familiebanden ? Zal zijn zoontje hem herkennen ? Clapton schrijft het in eenvoudige, treffende zinnen ...

Would you know my name
if I saw you in heaven?
Would it be the same

if I saw you in heaven ?

I must be strong
and carry on,
'cause I know I don't belong
here in heaven.

Would you hold my hand
if I saw you in heaven ?
Would you help me stand
if I saw you in heaven ?

I'll find my way
through night and day,
'cause I know I just can't stay
here in heaven.

Time can bring you down.
Time can bend your knees.

Time can break your heart
have you begging please
begging please.

Beyond the door
there's peace, I'm sure
and I know
there'll be no more tears in heaven.

Would you know my name
if I saw you in heaven ?
Would it be the same

if I saw you in heaven ?
I must be strong
and carry on,
'cause I know
I don't belong here in heaven

Zou je mijn naam nog kennen
als ik je zag in de hemel?
Zouden er nog familiebanden
zijn
als ik je zag in de hemel ?

Ik moet sterk zijn
en verder leven,
want ik weet dat ik hier
in de hemel niet thuishoor

Zou je mijn hand vasthouden
als ik je zag in de hemel ?
Zou je me helpen volhouden
als ik je zag in de hemel ?

Ik zal mijn weg moeten vinden
doorheen het leven,
want ik beseft dat ik hier
in de hemel niet kan blijven

De tijd kan je teneerslaan.
Een gebeurtenis kan je op de
knieën krijgen.
De tijd kan je hart breken
en je doen smeken,
je doen smeken.

Achter de deur,
is er zeker vrede,
en ik weet
dat er geen tranen meer zullen
zijn..

Zou je mijn naam nog kennen
als ik je zag in de hemel?
Zouden er nog familiebanden
zijn
als ik je zag in de hemel?
Ik moet sterk zijn
en doorgaan,
want ik beseft
dat ik hier in de hemel niet

'cause I know
I don't belong here in heaven.

thuishoor.
want ik besef
dat ik hier in de hemel niet
thuishoor.

Ode to my family –The Cranberries

tekst : Dolores O'Riordan (Vrij vertaald) muziek: N. Hogan

Probeer mij goed te begrijpen
laat mij niet in de steek want mijn leven lang was ik met jullie verbonden
draagt er nu iemand zorg voor mij ?

Ongelukkig of verdrietig zijn,
het deed mij niet
omdat ik opgroeide in het besef
dat ik het leven met volle teugen tot mij mocht nemen.
Mijn moeder, zij droeg mij, zij hield mij vast
mijn vader, hij hield van mij draagt er nu iemand zorg voor mij?

Wie ik was, hoe ik ben geworden,
het was niet geheel mijn plan
misschien zijn er zelfs
die beter van mij dachten dan ik was
maar weet dat ik jullie mis.
Ik hield ervan bij jullie te zijn,
draagt er nu iemand zorg voor mij ?

CD: No need to argue, 1994, Island, Records inc., 8029 524083 2

These three words - Stevie Wonder

We mogen zeker niet wachten tot de dood ons van elkaar scheidt om liefdevol om te gaan met elkaar. Zoals Stevie Wonder het zingt, kan het .- dat wij deze drie woorden (vier in het Nederlands) 'Ik hou van je' of 'Ik zie je gaarne' eens wat vaker zouden uitspreken. Hoelang is het geleden dat je dit aan je vader of moeder, je broer of je zus, je vriend of vriendin, je leerkracht of opvoeder..... zegde ? Deze drie of vier woorden toveren altijd een glimlach in een gewond hart. Wacht niet tot morgen, want dan kan het te laat zijn ...

When was the last time
That you heard you say
Mother or father, I love you
And when was the last time
That they heard you say
Daughter or son, I love you

Ones you say you cherish everyday
Can instantly be taken away
Then you'd say I know this can't be true
When you never took the time
To simply tell them I love you

When was the last time
That they heard you say
Sister or brother, I love you
And when was the last time
That they heard you say
Darling, or best friend, I love you

The one for whom you'd give your very life
Could be taken in the twinkling of an eye
Through your tears you'd ask
why did you do
Knowing you'd didn't always show
Just how much you loved them so

These three words
Sweet and simple
These three words
Short and kind
These three words
Always kindless
An aching heart to smile inside

I know a family
Who hasn't a cent to their name
And yet the joy and love they have between them
They always claim
And when one's called for life
The survived mourn to lost
And will never be the same
Yet they rejoice
In knowing they gave them their all
These three words...

Wanneer was het de laatste keer
Dat ze je horen zeggen hebben
Vader of moeder, ik hou van je
En wanneer was het de laatste keer
Dat ze je hoorden zeggen
Dochter of zoon, ik hou van je

Degenen waarvan je zegt ze elke dag te koesteren
Kunnen plots weggenomen worden

Dan kan je zeggen: ik weet dat het niet waar kan zijn
Als je nooit de tijd genomen hebt
Om hen gewoon te zeggen: ik hou van je

Wanneer was het de laatste keer
Dat ze je hoorden zeggen
Zus of broer, ik hou van je
En wanneer was het de laatste keer
Dat ze je hoorden zeggen:
Liefste of beste vriend: ik hou van je

Diegene voor wie je zelfs je leven zou geven
Kan je in één oogopslag ontstolen worden
Door je tranen heen zou je vragen:
waarom ben je weg
In het besef dat je niet altijd hebt laten zien
Hoeveel je eigenlijk van hen hield

Deze drie woorden,
Lief en eenvoudig
Deze drie woorden
Kort en aardig
Deze drie woorden
ontsteken altijd
een glimlach in een pijnlijk hart

Ik ken een familie
Die geen rooie duit heeft
En toch geven ze voortdurend uiting
aan de vreugde en de liefde tussen hen.
En als iemand uit dit leven weggeroepen wordt
Treuren de overige familieleden om de overledene
En ze zullen nooit meer dezelfde zijn
Maar nu zijn ze blij omdat ze weten
Dat ze zich helemaal gegeven hebben aan hem
Deze drie woorden...

CD : Music from the Movie "Jungle Fever", Motown Records,
530 000 2

Opdrachten

- 1. Ken je zelf mooie liedjes of muziek waar je troost in vindt ?*
- 2. Schrijf een troostend rouwkaartje(zonder clichés) of een brief naar iemand waarvan je weet dat hij/zij in een verwerkingsproces zit..*

NOTA BENE

De zorg voor het niet erkende verdriet.

Er zijn categorieën verdriet die niet echt erkend worden, hetzij omdat men de relatie niet erkent, hetzij omdat het verlies als minder zwaar wordt beschouwd.

*Bij het sterven van familieleden heeft men recht op enkele dagen werkverlet. Dit geldt niet bij het sterven van vrienden, hozeer men vriendschap ook hoog in het vaandel voert.

*Het verdriet om verlies in homoseksuele relaties wordt niet ernstig genomen.

*Sommige vormen van verdriet worden geminimaliseerd : een miskraam, de dood van een heel jong kind, de dood van een dement familielid.

*Het verlies van een huisdier.

ITEM 12 : OMGAAN MET LEIDERSCHAP, MACHT EN GEZAG

Elke grote en kleine maatschappij(een staat, een bedrijf, een school, een jeugdbeweging, ...) kent een ordening. Reeds in de oudste samenlevingen was er een vorm van autoriteit en wetboek(intern reglement) die ervoor moesten zorgen dat een samenleving behoorlijk functioneert.

Men heeft al geëxperimenteerd met vrije maatschappijen en vrije opvoeding zonder ordening maar dit loopt steeds slecht af. Het recht van de sterkste en een complete chaos steken onmiddellijk de kop op.

Er zijn twee elementen die een rechtvaardige ordening moeten garanderen :

*Een wet, een reglement, objectief opgesteld, gelijk voor iedereen.

Dit gaat over diverse zaken : wat kan en niet kan, werkverdeling, afspraken rond alles en nog wat en is toepasbaar op verschillende domeinen : thuis, school, werk, maatschappij.

*Mensen die ervoor zorgen(ervoor aangesteld zijn, bevoegd zijn) dat het bedrijf, de zaak, het stuk gebied waar ze verantwoordelijk voor zijn, naar behoren functioneert, waar iedereen zijn rechten en plichten kent en onderhoudt en waar ze tussenkomen waar dit niet gebeurt : de directeur, de baas, de politieagent, de rechter,...

1. Macht en gezag.

Je weet uit anekdotes dat gezagsdragers vroeger alom geacht werden. Iedereen deed er zijn pet voor af. Sommige gezagsdragers durfden van hun macht misbruik maken. Ze werden immers niet in vraag gesteld, ze beschikten over veel macht en mensen waren veelal ongeletterd. Het feit dat ze de titel, de functie bekleedden, maakte hen haast onaantastbaar.

Deze tijd is uiteraard definitief voorbij. Mei 1968 is hierin een van de scharnierpunten geweest. Men verzette zich toen tegen alle vorm van autoriteit. Mondigheid en inspraak werden de nieuwe sleutelwoorden.

Mensen laten zich vandaag de dag liever nog gezeggen door iemand met gezag die daarom niet al zijn macht gebruikt. Het gaat dan over iemand die zijn gezag ontleent aan verschillende elementen :

*hij of zij is bekwaam.

(Waarop steunt dit ? diploma, ervaring)

(*houdt rekening met zoveel mogelijk factoren bij het nemen van beslissingen)

(Wat moet je hiervoor kunnen ? luisteren, eigenbelang opzij zetten, je niet laten beïnvloeden door groepen)

*kan luisteren naar kritieken en opmerkingen.

*is consequent en geeft zelf het voorbeeld.

*durft verantwoordelijkheid nemen, ook in moeilijke, onaangename situaties ;

*kan omgaan met mensen.

(hoe doe je dit ? b.v. op school, je stageplaats)

*streeft altijd het welzijn van mensen na.

Dit profiel heeft dus niets te maken met de willekeurige machtswellusteling die enkel dreigen en terreur uitoefenen. Dit « leiderschap » draagt geen vruchten.

Toch moet je uiteraard realistisch blijven. Een zekere macht blijft nodig. Iemand bestraffen blijft een nederlaag maar het is in een aantal gevallen een noodzakelijk kwaad.

De eerste vereiste blijft evenwel dat je slechts gezag kunt uitoefenen als je dit verdient. Het blijft ook noodzakelijk dat mensen zich kunnen houden aan afspraken en richtlijnen zodat een organisatie kan functioneren.

2. Omgaan met macht en gezag.

*Daar waar men elkaar ontmoet,
zijn geen totaal onwetende
ook geen volmaakt wijzen.
Wie niet inziet dat hijzelf even
sterfelijk is als ieder ander,
heeft nog een lange weg te gaan,
eer hij het ontmoetingspunt bereikt.*

(Paulo Freire)

1. Inleiding: macht-onmacht

Mensen gebruiken het woord 'macht' meestal als ze het over iemand anders hebben, iemand ver weg, iemand slecht die gedreven is door machtswellust. Als mensen spreken over hetzelfde gedrag bij henzelf, spreken ze van verantwoordelijkheid, het uitoefenen van gezag, opvoeden, helpen,...

Macht roept sterke emoties op, mensen ontkennen vaak dat ze zelf macht hebben omdat macht meestal een negatieve bijklank heeft.

Opdracht 1

Ga per twee zitten. Eén van de twee probeert om gedurende 1 minuut macht uit te oefenen op de andere persoon. Na 1 minuut draai je de rollen om.

Bespreking : - Hoe voelde je je als machtige?

- Hoe voelde je je als onmachtige?

- Op welke wijze heb je macht uitgeoefend?

Opdracht 2

Zoek in de krant of een tijdschrift naar een situatie waarin macht gebruikt wordt. Geef hierbij jouw persoonlijke visie.

SAMENGEVAT:

Macht kan zowel positief als negatief aangewend worden. Macht zien als iets uitsluitend negatiefs strookt niet met de werkelijkheid. Mensen moeten hun eigen macht durven (h)erkennen en er op een aanvaardbare manier mee leren omgaan.

1. Macht is ...

Macht is een ruim begrip. Het heeft verschillende eigenschappen en invullingen die vaak over het hoofd gezien worden.

1.1 Stellingenspel

Mening gevraagd...

- 1. Macht wordt gebruikt door mensen die alleen aan zichzelf denken.*
- 2. Teveel macht leidt tot corruptie en misbruik.*
- 3. Als je macht hebt, moet je die ook ten volle gebruiken.*
- 4. Gezag altijd en overal in vraag stellen, veroorzaakt alleen maar chaos.*

5. *In tijden van crisis helpt alleen een sterke hand.*

6. *Zolang de kinderen thuis zijn, hebben ouders het laatste woord.*

1.2 Eigenschappen

Opdracht

- Geef zelf eens een omschrijving voor het begrip 'macht'.

- Ga door middel van onderstaande voorbeelden even na welke eigenschappen macht heeft. Tracht volgende woorden op de juiste plaats in te vullen:

fijn – overal – dubbelzinnig – vanzelfsprekend – relatief

- *Een moeder kiest na vergelijking van prijs en kwaliteit 'haar koffie'.*

- *De directeur benoemt na een gesprek met sollicitanten een nieuw personeelslid.*

Macht is

Macht wordt niet altijd door mensen als macht benoemd. Een bepaalde situatie is vaak zo vanzelfsprekend dat ze er niet bij stil staan dat ze in die situatie macht uitoefenen.

- *Een politieagent die een snelheidsduivel verbaliseert, kan vaak op meer sympathie rekenen dan zijn collega die parkeerboetes uitschrijft terwijl hij roekeloze chauffeurs ongemoeid laat. Toch speelt in beide gevallen macht een rol.*

Macht is

Voor veel mensen overweegt het negatieve van macht. Toch kan macht ook positief zijn. Dit hangt af van de waardering die mensen geven aan het resultaat van machtsgebruik. Het is dus enkel het effect van machtsgebruik dat geëvalueerd wordt.

- *Hoewel hij op het werk de scepter zwaait, heeft de afdelingschef thuis niet veel in de pap te brokken.*

Macht is

Iedereen heeft macht, de één al meer dan de ander. Wie meer- en wie minder machtig is, hangt af van de situatie. Macht op zich is niet meetbaar. De mate van macht is dus slechts in concrete gevallen vast te stellen. Zelfs al maak je geen gebruik van machtsmiddelen die je hebt, alleen door je aanwezigheid oefen je macht uit op anderen.

- *Ouders beslissen om hun kind mee op vakantie te nemen. Dit is gemakkelijker voor hen en het kind zelf heeft er ook iets aan. Wat het kind daarover denkt, komt niet ter sprake.*

Macht is

Het is een menselijke neiging voldoening te ervaren in het beschikken over macht en het uitoefenen ervan. Mensen zullen zich in het algemeen prettiger voelen wanneer zij macht hebben dan wanneer dit niet of in mindere mate het geval is. Deze voldoening wijten ze dan wel vaak aan mooie gedachten i.p.v. aan een aanwezig machtsverschil.

- *Op school moeten de leerlingen zich houden aan het schoolreglement*

- *Thuis zijn het vader en moeder die de regels vastleggen.*
- *De staat bepaalt welke sanctie op welke misdaad staat.*

Macht is

Overall waar mensen met elkaar in contact komen, zijn macht en onmacht en machtsverschillen aanwezig. Macht kan zichtbaar of onzichtbaar, grijpbaar of ongrijpbaar zijn. Grote organisaties tot kleine groepen en zelfs individuen ontsnappen er niet aan.

2. Afbakening van het begrip 'macht'

Het is moeilijk om macht te definiëren. Eén basisprincipe komt echter steeds terug, namelijk:

het beïnvloeden of richting geven aan het gedrag, de gedachte en emoties van anderen.

Enkele voorbeelden ter verduidelijking:

1. *Alhoewel de inzet van de spelers bepalend is voor het resultaat van het voetbalspel, is het toch de trainer die uiteindelijk beslist over het spelconcept en de samenstelling van de ploeg. Spelers hebben zich te houden aan de beslissingen die hij neemt.*
2. *Wanneer een firma de nieuwe vloerbekleding komt leggen in je woonkamer, reken je op een eerlijke prijs-kwaliteitsverhouding. Of het resultaat bevredigend zal zijn, blijft af te wachten.*
3. *De pers kan mensen aanzetten om mee te doen aan een actie zoals 'Kom op tegen kanker'. De pers kan personen verdacht maken en andere personen populair.*
4. *Een deskundige zal vlugger voorrang krijgen op anderen om 'zijn' informatie op TV en radio mee te delen.*

5.

.....
.....
.....

MAAR :

We spreken alleen van macht wanneer de meermachtige weet dat hij macht gebruikt én wanneer de ander zich bewust is van de uitgeoefende invloed op hem. In andere gevallen spreken we van **manipulatie, overwicht, of toevallige invloed.**

*Voorbeeld : Wanneer een directeur een nieuw aangeworven secretaresse 's avonds laat overwerken, gebruikt hij **macht**. Als hij daarbij bewust verzwijgt dat ze daarom eigenlijk recht heeft op een extra vergoeding, waarvan de nieuwe secretaresse niet op de hoogte is, is er sprake van **manipulatie**. Tijdens de overuren dicteert de directeur aan een te snel tempo, zonder dat hij opmerkt dat de nog niet ingewerkte secretaresse niet kan volgen. Hier is sprake van **overwicht**. Wanneer de secretaresse – na enkele weken werken – spontaan even het woord in de firma gaat overnemen, kan men spreken van **toevallige invloed**.*

3. Macht en onmacht in mijn persoonlijke leefwereld

Mensen staan vaak niet stil bij de macht- of onmachtsituatie waarin ze zich dagelijks bevinden. Om te weten hoe je als persoon met deze macht en onmacht omgaat, is het noodzakelijk om binnen de persoonlijke leefwereld even stil te staan bij momenten waarop we met macht en onmacht geconfronteerd worden. Interessant is ook om eens te bekijken hoe deze macht en onmacht tot uiting komen.

Enkele vragen:

- ▣ *Ben jij een leiderstype?*
 - *Ja, altijd.*
 - *Nooit, ik heb liever dat anderen de leiding nemen.*
 - *Hangt af van de situatie.*
 - *.....*
- ▣ *Aan welke vorm van machtsgebruik heb jij een hekel ?*
- ▣ *Macht uitoefenen door te roepen en te straffen.*
- ▣ *Macht uitoefenen enkel wanneer dit nodig is.*
- ▣ *Macht uitoefenen door fysisch geweld.*
- ▣ *Macht uitoefenen door geld er tegenaan te gooien.*
- ▣ *.....*
- ▣ *Ben jij al het slachtoffer van machtsmisbruik geweest?*
- ▣ *Ja:*
- ▣ *Nee.*
- ▣ *Geen commentaar.*
- ▣ *Over wie heb jij macht ?*
- ▣ *Ouders.*
- ▣ *Leerkrachten.*
- ▣ *Vrienden.*
- ▣ *Kinderen uit de jeugdbeweging.*
- ▣ *.....*
- ▣ *Hoe oefen jij macht uit op anderen ?*
- ▣ *Door geweld.*
- ▣ *Door middel van woorden.*
- ▣ *Door mijn voorkomen.*

Land :

Wereld :

4. Bronnen van macht

Macht krijgt vorm doorheen machtsmiddelen die men al dan niet gebruikt. Met deze machtsmiddelen (geld, informatie,...) kan men zowel aan machtsgebruik als aan machtsmisbruik doen. Met macht kan je chanteren, je kan het eerlijk gebruiken, je kan anderen erin laten delen, maar je kan het ook gewoon voor jezelf houden.

Voorbeeld

Een financieel verantwoordelijke van een organisatie kan veel of weinig inzage geven in zijn berekeningen. Omwille van zijn positie ligt de keuze in zijn macht: hij/zij kan rechtvaardig omspringen met het geld en het verdelen, kan mensen chanteren door voorwaarden te stellen om geld te bekomen,...

Een machtsmiddel komt voort uit één of meerdere machtsbronnen. Zowel in de samenleving als in de persoonlijke levenssfeer zijn er een aantal bronnen

aanwezig. We kunnen daarom een onderscheid maken tussen de bronnen van persoonlijke macht en de bronnen van maatschappelijke macht.

Bronnen van persoonlijke macht :

- a) deskundigheid
- b) positie
- c) het erbij willen horen
- d) mogelijkheid tot belonen of straffen van anderen
- e)...

Voorbeelden

a) Wanneer een arts, die toch al een deskundigheid heeft ten opzichte van een patiënt, daarenboven zijn patiënt plat walst met geleerde woorden en vakjargon kan je vragen stellen bij zijn manier van aanpakken. Het gevaar bestaat dat de patiënt een andere arts zal kiezen.

b) 'vader is baas' was vroeger in heel wat huisgezinnen dé regel. Maar zoals op vele andere plaatsen in de samenleving is ook de machtsafstand tussen ouders en kinderen momenteel kleiner geworden. Vaak is vader veel minder baas dan hij zelf zou willen.

c) De popster verkoopt naast muziek ook vaak zijn haar- en klederdracht en zijn hele levensstijl aan het jongerenpubliek. Pas wanneer de jongere zelf naar een ander model grijpt, verzwakt de macht van de popster.

d) Op een vraag aan een leerlinge waarom zij niet protesteerde tegen de leerkracht die haar onrechtvaardig behandelde, antwoordt ze: "Over een maand moet hij mij punten geven voor mijn examen en zijn vak is een hoofdvak."

e) Eigen voorbeeld : _____

Bronnen van maatschappelijke macht :

a) economische macht

b) juridische macht

c) politieke macht

d) militaire macht

e) ...

Voorbeelden :

a) *De wapenindustrie wordt reeds jaren door de politiek beschermd. Hierbij spelen zowel strategische belangen als tewerkstelling een rol.*

b) *Terwijl gehuwden op diverse terreinen door de wet beschermd zijn, komt hier voor samenwonenden pas de laatste jaren moeizaam verandering in.*

c) *Onderzoek bevestigt dat de beter gesitueerde in het gerechtshof beter 'aan de bak komt' dan de zwakkere. Zij weten beter de weg, kennen de taal en de codes en hebben geld om zich deskundige hulp aan te schaffen.*

d) *Na een jarenlange strijd voor een nieuwe Belgische wapenwet, gaat de aandacht van de vredesbeweging nu uit naar een Europese regelgeving. Het wegvallen van de binnengrenzen dwingt hen ertoe meer Europees te denken.*

e) Eigen voorbeeld : _____

Verschillende bronnen van persoonlijke macht kunnen een rol spelen bij de maatschappelijke macht. Zo kan er vanuit het persoonlijk machtsverschil ook maatschappelijke machtsverschillen ontstaan.

Voorbeeld

Vroeger werden vrouwen in de opvoeding vaak onmachtig gehouden en leerden veel minder dan jongens macht hanteren op bijvoorbeeld het vlak van deskundigheid . In de plaats daarvan ontwikkelden ze eerder een indirecte en onzichtbare macht (vaak macht door te straffen) die wel nuttig kan zijn in een kleine kring, maar veel minder bruikbaar is bij het verwerven van maatschappelijk aanzien.

5. Hoe omgaan met macht ?

Opdracht

Hoe zou jij in volgende situaties handelen of oordelen ?

SITUATIE 1

Karin is getrouwd en heeft drie kinderen. Haar moeder, een weduwe van 75 jaar, woont in hetzelfde dorp. Zij eist de aandacht van haar jongste dochter volledig op. Ze voelt zich alleen en wil Karin als gesprekspartner, ze vraagt haar om boodschappen te doen,... Wanneer Karin zegt dat ze het zelf ook heel druk heeft en niet de hele dag bij haar moeder kan zitten, krijgt ze als antwoord: "Ik heb al heel mijn leven alles voor jou opzij gezet."

SITUATIE 2

De familie Verstreken heeft twee kinderen. De hele dag zijn ze onhandelbaar geweest. Moeder is ten einde raad en wanneer vader thuiskomt, na een stresserende dag, vraagt ze hem om tussen te komen. Na een verwittiging geeft vader de oudste een klap op zijn broek.

SITUATIE 3

De verantwoordelijke van een beweging maakt zich zorgen over de gespannen verhouding in de groep leiders. Na een woordentwist tussen de twee is voor hem de maat vol en besluit hij een tweedaagse te organiseren met het oog op groepsvorming en nieuwe afspraken.

SITUATIE 4

De veiligheidsraad geeft groen licht voor vredeshandhaving door blauwhelmen in de Balkan. Wanneer deze blauwhelmen reeds voor een vierde keer onder vuur worden genomen, besluiten de Verenigde Naties om krachtdadig militair in te grijpen.

SITUATIE 5

Er is de laatste tijd veel discussie binnen het parochieteam rond een stellingname van de kerk m.b.t. de rol van de vrouw in de kerk. Wanneer deze discussie de werking van het team dreigt te verlammen, besluit de priester om tijdens de homilie zijn eigen mening te verkondigen.

Het antwoord op de vraag "Hoe omgaan met macht ?" ligt vervat in **zes machtsleutels** :

- Durf je eigen macht zien en erkennen.- Hou rekening met je eigen persoonlijke geschiedenis en die van anderen in het omgaan met macht en onmacht.

- Als onmacht, almacht en machtsstrijd elkaar aanvullen, kan macht uitgroeien tot persoonlijke kracht.
- Macht gebruik je enkel wanneer ze dienstbaar is, openlijk gebeurt en gericht is op machtsdeling.
- Vanuit de zorg voor een goed klimaat en de zorg voor de anderen, gebruik je positieve sanctiemacht.
- Laat je in situaties van macht leiden door je eigen mogelijkheden en beperktheden en niet louter door de reacties van anderen.

ITEM 13 : OMGAAN MET MEDIA

De invloed van de media op de maatschappij is de laatste jaren enorm toe genomen. Jongeren nemen gretig aan wat er in het medialandschap aangeboden wordt en bootsen ook dingen na. Sommigen gaan hierin heel ver en laten hun hele manier van leven bepalen door de media.

In onderstaande enquête gaan we even na welke invloed de media heeft op jouw persoonlijke manier van leven en denken. Probeer daarom deze zo goed en eerlijk mogelijk in te vullen.

1. Enquête

o Hoeveel T.V. kijk jij per week ?

1. Nooit.
2. Één keer.
3. Meer dan één en minder dan vijf.
4. Elke dag.

o Wanneer kijk je naar T.V. ?

- 's Morgens.
- 's Middags.
- Als ik kan de hele dag door.
- Enkel 's avonds.

o Naar welk soort programma's gaat je voorkeur uit ?

- Soaps
- Films
- Documentaires

- Nieuws
- Sport
- Andere:

- **Welke is jouw favoriete zender ?**
- VRT
- VTM
- VT4
- Kanaal 2
- TMF
- Andere:.....

- **Waarom kijk je naar T.V. ?**
- Uit verveling.
- Als ontspanning.
- Om iets bij te leren.
- Omdat andere gezinsgenoten kijken.
- Andere reden:

- **Wat vind je van reclame op het scherm ?**
- Goed, zo weet je als er nieuwe dingen op de markt zijn.
- Gewoonweg overbodig en saai.
- Soms goed : tijd om even te plassen of om drank en snoep bij te halen.
- Geen mening.

- **Wat vind je van de 'beruchte' Adecco-reclame waarin een volslanke man de kijkers een stripact cadeau doet ?**
- Goed gevonden.
- Slecht, belachelijk.
- Vernederend voor volslanke mensen.
- Zou verboden moeten worden.
-

- **Wat vind je belangrijk aan een programma ?**
- Dat het goed in elkaar steekt.
- Dat het een goede inhoud heeft.
- Niks speciaals, als 't maar grappig en luchtig is.
- Dat het leerrijk is.

- **Wat moet er volgens jou vermeden worden op het scherm ?**
- Te veel bloot en seks.
- Te veel geweld.
- Racisme.
- Platte en boertige taal.
- Andere zaken:

- **Zijn er grenzen bij het maken van T.V. ?**
- Ja.
- Nee.
- Hangt ervan af.

Indien ja, welke ? _____

11. Als jij een eigen programma zou maken waarop zou je dan letten ?

- De vorm.
- De inhoud.
- Andere : _____

12. Heeft de T.V. een grote invloed op jouw koopgedrag, jouw stijl van kledij, kortom op je manier van leven ?

- Ja.
- Soms.

- Nooit.

13. Kan agressie op de televisie agressief gedrag bij kinderen en jongeren opwekken ?

- Ja en daarom moet het verboden worden.
- Nee, kinderen weten vanuit zichzelf dat het 'maar' T.V. is.
- In bepaalde omstandigheden (zoals slechte opvoeding,...).

14. Zou jij als vader/moeder regels opleggen aan je kinderen inzake het T.V.-kijken ?

- Nee.
- Ja.

Indien ja, welke ? _____

15. Kan de T.V. een opvoedende waarde hebben voor kinderen en jongeren ?

- Altijd
- Hangt af van het programma
- Nooit
- Andere mening : _____

2. De invloed van media

Je kunt het effect en de invloed van media moeilijk onderschatten. Sterallures en bekendheid worden door media gecreëerd. In enkele weken tijd wordt een onbekende Vlaming een overbekende Vlaming(b.v. Betty uit Big Brother).

Media moeten dan ook met de nodige kritische zin bekeken worden. Door het overdreven positief of negatief voorstellen van feiten of instellingen, door eenzijdigheid, door het uit de context rukken, kan er minder waarheidsgetrouwe beeldvorming rond mensen en instanties ontstaan.

Velen beseffen de macht van de media en maken er dan ook graag gebruik van. Van toppolitici tot de organisator van een lokaal kermisfeest, ze beseffen dat ze de media nodig hebben.

Een treffend voorbeeld van wat media teweeg kunnen brengen.

De hongersnood in Zuid-Soedan heeft een naam gekregen : Myan Deng, een jongetje van één jaar dat vorige week overleed. Gisteren verscheen zijn overlijdensbericht in een aantal Belgische kranten, gewoon tussen de 11 andere overlijdensberichten. Een primeur. Om koud van te worden. Net dat beoogde de initiatiefnemer Artsen zonder Grenzen.

MYANG DENG

**is op 12 augustus 1998 op 1-jarige leeftijd
van honger gestorven in Panthou, net als 120 andere kinderen
diezelfde dag in Zuid-Soedan.**

Dit melden u met droefheid en opstandigheid
de medewerkers van Artsen Zonder Grenzen in Zuid-Soedan.

Een week geleden nam Artsen Zonder Grenzen de beslissing een overlijdensbericht van één slachtoffer van de hongersnood in de kranten te zetten. De dag nadien overleed de eenjarige Myang Deng aan de gevolgen van ondervoeding. Onmiddellijk belden de medewerkers van AZG in Zuid-Soedan zijn naam door naar het hoofdkantoor in Brussel. Van daaruit vertrok het overlijdensbericht naar een aantal Vlaamse en Waalse kranten.

Eén Vlaamse krant weigerde het bericht op te nemen. Zij motiveerde haar weigering met de mededeling dat AZG een drukingsgroep is en die komen er bij die krant niet in.

De directeur van Communicatie bij AZG gaf als commentaar : “ In maart van dit jaar waarschuwden we al voor een dreigende hongersnood in Zuid-Soedan. Die waarschuwing was ingegeven door de aanhoudende droogte en de ontwikkelingen in de burgeroorlog aldaar. De oorlog had een massa mensen op de vlucht gejaagd net op het ogenblik dat er moest worden gezaaid.”

Onze voorspelling is helaas uitgekomen. En nog altijd is de media-aandacht voor Zuid-Soedan ondermaats.

“De wereld blijkt ook niet meer gevoelig voor dodencijfers. Welk cijfer we ook op het aantal overlijdens plakken, het effect ervan blijft ontgoochelend. We kunnen nu wel zeggen dat in Zuid-Soedan evenveel doden zullen vallen als destijds in Somalië.

Daarom hebben we nu geopteerd voor een andere aanpak : één slachtoffer bij naam noemen. De dood personaliseren. De dood uit de anonimiteit halen.

Door een slachtoffer bij naam te noemen, zullen wij misschien een groter effect krijgen dan met een torenhoog cijfer van het totale aantal overlijdens. Door Myan Deng te noemen, krijgt men hier misschien het gevoel van ik kon die jongen hebben gekend.”

Myan Deng werd door Artsen zonder Grenzen in Zuid-Soedan behandeld met therapeutische voeding. Door intensieve voeding tracht men kinderen die veertig procent onder hun lichaamsgewicht zitten alsnog te redden. Bij Myan Deng heeft die therapie niet meer mogen helpen.

“Door Myan Dengs overlijden in de kranten te zetten, geven wij inderdaad onze onmacht toe. Artsen zonder Grenzen zijn er om mensenlevens te redden. En dat lukt dus niet altijd.”

3. Kerk en media

De Kerk beschikt over de nodige media : Kerk en Leven(parochieblad), een bepaalde zendtijd op TV, internet, tijdschriften.

Kardinaal Danneels vertelde in het interview het volgende :

JEZUS ZOU INTERNET GEBRUIKEN

Als Jezus vandaag zou terugkeren, dan zou zijn boodschap niet fundamenteel anders klinken dan tweeduizend jaar geleden. Hij zou net als toen opkomen voor de waarheid, de openheid, de vrijheid, de liefde, de barmhartigheid en de solidariteit. En hij zou opkomen voor de zondaars, de zieken, en de kinderen. Hij zou vechten tegen het formalisme en de hypocrisie. Hij zou ongetwijfeld ook opkomen voor het gebed en voor het contact met zijn vader. Want het gebed, dat is vandaag niet meer vanzelfsprekend. In deze tijd van verduisterd Godsgevoel zou Jezus tot de mensen van vandaag zeggen : “Je bent een hoogmoedig ras. Je moet je bekeren.” En men zou het hem niet in dank afnemen. Jezus zou ook nu een marginaal figuur zijn. Hij zou namelijk veel minder diplomatisch zijn dan wij allemaal : iemand zoals Jezus, die zo bezeten is door zijn Vader en door het evangelie, die kan je niet tegenhouden. Die gaat zodanig recht met zijn boodschap naar de mensen dat hij tegen de lamp moet lopen. Jezus zou eindigen als tweeduizend jaar geleden : aan het kruis, of in de gevangenis of voor een executiepeloton.

Dat antwoordde kardinaal Godfried Danneels toen men hem vroeg hoe Jezus de problemen vandaag zou aanpakken. “Maar Jezus zou ongetwijfeld andere technieken gebruiken”, ging de kardinaal verder, “zoals het internet, de kranten”.

“Onlangs vroeg een jongere mij nog waarom God niet gewacht had om Jezus uit te sturen tot het internet was uitgevonden. Het zou dan veel gemakkelijker geweest zijn om zijn boodschap uit te dragen. De apostel Paulus zou niet met schepen overzee moeten gaan. Een emailbericht zou volstaan om zijn evangelie van hier naar Australië te sturen.”

De kardinaal vertelde tijdens het urenlange gesprek dat hij zelf een internetter is, al heeft hij weinig tijd om te surfen. Maar hij vindt het een fantastische uitvinding.

4. Amusement of overschreden grenzen

De uitbreiding van het aantal zenders heeft de concurrentiestrijd vergroot. De strijd om de kijkcijfers is enorm. Vandaar dat elke zender, zowel de commerciële als de openbare, plaats ruimt voor populaire soaps, praatprogramma's en allerlei amusementsprogramma's van hoog niveau tot een eerder laag-bij-de-gronds niveau. Dit laatste heeft vaak aanleiding tot grote discussies.

Een voorbeeld.

De Belgische "miljonair" Stefan Kerkhofs(33) en het Nederlandse meisje van gewone komaf Coby Bos(29) zijn gisteren op het stadhuis van Blaricum voor de wet getrouwd. Niets speciaals, ware het niet dat Stefan zijn Coby een paar weken geleden uit meer dan veertig kandidates heeft uitgekozen ... voor de camera's van het TV-programma Ja, Ik Wil Een Miljonair. Voor de ondertrouw in de Studio's van RTL4 en VT4 had hij zijn bruid nooit eerder ontmoet.

Het groene dorpje Blaricum werd gisteren na de middag overrompeld door een horde fotografen en journalisten die het ietwat ongewone huwelijk voor de eeuwigheid wilden vastleggen. "Een huwelijk voor het geld", noemde Jan Martens, de ambtenaar van de burgerlijke stand, het. Maar daar was volgens hem niets verkeerd aan. "Dat is zelfs heel ouderwets", vond hij. "Menige boerenzoon trouwt met een rijke boerendochter om de continuïteit van het bedrijf te waarborgen. Waarom dacht u dat kroonprins Willem-Alexander zo lang wacht om zijn bruid te kiezen?"

Geen vuiltje aan de lucht dus. Al wist hij wel niet of het huwelijk wettig zou zijn omdat fotografen uit de trouwzaal werden geweerd en de Nederlandse wet "strikte openbaarheid" vereist. Nu ja, als dat het enige bezwaar was.

Genant gedoe

Bruid en bruidegom werden voorgereden in een geblindeerde bestelwagen door een chauffeur die te veel naar de achtervolgingsscènes in Miami Vice had gekeken. Nadat ze in restaurant Moeke Spysstra preventief de eerste champagne hadden genuttigd, baanden ze zich met behulp van enkele bodybuilders met zendapparatuur een weg naar het stadhuis. Het moest snel, want het "ja-woord" moest semi rechtstreeks om even na 17 uur al op antenne bij RTL4.

"Jezus", opperde een Blaricumse mevrouw, die net door een bewakingsbuldog in de haag was geduwd, "wat een gênant gedoe. Als ik zo zou moeten trouwen, dan dacht ik alweer aan scheiden voor ik "ja" had gezegd."

Wat Stefan en Coby echt dachten na hun beider "ja" en het uitwisselen van de ringen, weten we natuurlijk niet. Ze lachten allen maar en gaven elkaar een kuise kus. De ambtenaar hoopte dat ze een "fantastisch" huwelijk zouden hebben en dat er snel kindertjes van

zouden komen. "Er is plaats voor zes namen in het trouwboekje," meldde hij, "en als dat exemplaar vol staat, dan kan u er gratis bijvragen."

"Ho maar", reageerde Stefan, "Na onze eerste huwelijksnacht gaan we voorlopig elk apart wonen. We moeten elkaar eerst beter leren kennen. Sinds de ondertrouw is dat er namelijk nog niet van gekomen. We hebben veel te veel moeten vluchten voor de pers. Bovendien werden we overrompeld door kritiek."

Want jazeker, sinds Vlaanderens bekendste drag queen Miss Bambi beweerd heeft dat Stefan een homoverleden heeft, zit het spel immers op de wagen. "Van de verhalen die zijn neergeschreven, is geen vijf procent waar", reageert Stefan. "Ik geef onze relatie dan ook alle kansen. Alleen zijn Coby en ik begonnen waar veel mensen die een vaste relatie aangaan mee eindigen."

Coby wilde nog kwijt dat ze bewust gekozen heeft om geen familie bij de plechtigheid te betrekken. "Met al die belangstelling van de pers zou het voor die mensen veel te rauw overkomen." Maar wellicht had het er ook mee te maken dat Coby's moeder naar verluidt niets meer met haar dochter wil te maken hebben. Miss Bambi, die na haar beweringen in de pers, nog vorige week in Hasselt slaags was geraakt met Kerkhofs, stond het kersverse paar na de plechtigheid op veilige afstand op te wachten.

"Om het goed te maken", beweerde ze. "Al blijf ik op mijn standpunt : Kerkhofs is homo of biseksueel in het beste geval. En daar kan geen showhuwelijk iets aan veranderen."

(Nieuwsblad, 24 oktober 2000)

Moet er volgens jou een censuur zijn in het aanbieden van programma's ?

5. De waarde van het journaal

IK KICK ER OP

Stel je voor : een gezin met vijf kinderen. Allemaal jongens. 's Morgens gaat de klep van de brievenbus open en schuift een achteloze postbode de krant naar binnen. "Ik was eerst", roept er één, rukt het geval uit de handen van zijn broer en begint ijverig te bladeren. "op zoek naar strips, natuurlijk", geeft hij nu ruitertlijk toe. De voorgeschiedenis van de populairste nieuwslezer in Vlaanderen : Stef Wauters.

Ben je een nieuwsfreak ?

Hmm, dat mag je wel zeggen, ja. Bij ons thuis waren we allemaal zo. Elke nieuwsuitzending werd gevolgd. Op zondagmorgen keken we naar "Confrontatie wat nu "De zevende dag" heet. Van kindsbeen af las ik ook de kranten, ik kick op nieuws.

Droomde je ervan nieuwslezer te worden ?

Absoluut, als kind keek ik op naar de presentator. Toch ben ik niet onmiddellijk journalistiek gaan studeren na de humaniora maar schreef ik mij in bij de faculteit Romaanse taal- en letterkunde in Leuven. Daar schreef ik stukjes voor het studentenblad Veto. Na mijn studies ben ik gaan lesgeven. Na acht maanden voor de klas belandde ik op de VRT.

Je kwam eerst terecht op de sportredactie.

Dat was in 1993. Twee jaar later werkte ik voor filmnet en in augustus 1997 op de nieuwsdienst van de VRT. Eerst alleen redactiewerk : teksten schrijven en inspreken voor de reportages, vrij algemene dingen.

Door de media werd je snel opgemerkt toen je twee jaar geleden het nieuws begon te presenteren.

Het presenteren is erbij gekomen, het is geen fulltime job. Ondertussen werk ik ook nog aan de verslaggeving.

Krijg je nog wel eens fanmail ?

Tientallen brieven en emails van jong en oud. Ze gaan meestal niet over het nieuws...

Als journalist moet je onpartijdig zijn. Dat is niet altijd gemakkelijk.

Ik heb dat moeten leren. Als tiener was ik nogal actief. In de jaren '80 werden veel antirakettenbetogingen gehouden. Mijn broers en ik voerden actie voor de vredesbeweging.

Je merkt dat wel vaker dat actieve mensen later in de journalistiek terechtkomen. Je wil je ideeën ontwikkelen, ze neerschrijven en verspreiden. Vanzelf krijg je de kunst van het debatteren onder de knie, je leert invloed uitoefenen, rekening houden met je publiek, enzovoort.

Als journalist leerde ik dat er niet slechts één waarheid is. Je moet objectief zijn en alle partijen tot hun recht laten komen. Mijn eigen scherpe overtuigingen werden afgezwakt. Nu is mijn houding geïnteresseerd en neutraal.

Je hoort mensen dikwijls zeggen dat ze depressief worden van het nieuws.

Het zijn inderdaad heel vaak triestige verhalen van oorlogen of natuurrampen, politiek touwtrekken of moord. Daar kun je niet omheen, je moet die verhalen brengen. De wereld draait helemaal niet zoals het zou moeten. Ik ben ervan overtuigd dat je als journalist de wereld kunt verbeteren door te tonen wat fout gaat en wat ons eigen aandeel daarin is. Wij kunnen mensen overtuigen van de noodzaak om er iets aan te doen. Goede info moet mensen ontvoogden, ze ontdoen van hun oogkleppen.

Sommige mensen vinden het journaal ook wel ongelofelijk saai.

Tja, en anderen dan weer niet. Over het algemeen is de nieuwshonger in Vlaanderen groot. Maar ik geef grif toe dat het journaal dynamischer moet. Het is nog té belerend. Het zal trouwens wel moeten veranderen om niet verdrongen te worden door het internet. TV-journaal en internet zullen zich in elkaar verstrengelen. Ze worden op termijn één geïntegreerd medium.

We moeten naar het voorbeeld van CNN en BBC veel meer live reportages brengen, meer rechtstreeks gaan. De nieuwslezer zelf komt dan op de achtergrond. Hij is dan niet meer dan een doorgever in plaats van de spil van het hele journaal.

Zou toch jammer zijn...

Ter bespreking

1. *Wat zijn de kwaliteiten van een goede journalist ?*

2. *Wat zou er kunnen veranderen aan het TV-journaal ?*

3. *Volg jij de actualiteit ? Waarom (niet) ?*

Opdracht

Beschrijf eens een gebeurtenis op een objectieve en een subjectieve wijze.

6. De huiskamer luistert

In heel wat programma's komen ook niet-BV's getuigen over hun leven. Het kan uw buurman zijn die getuigt over zijn analfabetisme, zijn seksuele voorkeuren, zijn manier van leven.

1. *Zou jij getuigen over privé zaken op televisie ?*

2. Welke argumenten kunnen mensen hebben om dit te doen ?

3. Zijn er aan dit getuigen gevaren verbonden ?

4. Hoe zou jij reageren indien een klasgenoot, een vriend, iemand die je kent, op TV komt getuigen/vertellen ?

ITEM 14 : SYMBOLEN EN RITUELEN

1. Symbolen als bijzondere taal

Een mens is bijlange geen gewoon wezen. Hij onderscheidt zich van de dieren door zijn sterk ontwikkelde _____. Het is die geest die hem in staat stelt in een bijzondere relatie te treden tot zijn omgeving, de natuur. Anders dan de dieren is hij niet aangepast aan een specifieke omgeving: hij moet zijn verstand (=geest) en zijn _____ gebruiken om de natuur om te vormen tot _____.

Een behoorlijke complexe vorm van cultuur is het geven van namen: dan zitten we al op het abstracte niveau van de _____: we overstijgen dus het niveau van het zintuiglijk tastbare. In taal wordt aan de dingen een welbepaalde _____ gegeven. Het geven van betekenissen stelt ons in staat in ons hoofd een abstracte kopie te maken van de wereld rondom ons. Het woord "boom", dat ergens in mijn hoofd "rondzweeft" verwijst naar iets buiten mijn hoofd, namelijk een stam met takken en bladeren waar sap doorstroomt enz.

Nu is het zo dat we soms ook betekenissen geven aan dingen die niet direct verwijzen naar een voorwerp of persoon. Soms maken we woorden die verwijzen naar iets onzichtbaars, dat toch niet minder werkelijk is. Denk maar aan het woord _____ of _____ of _____.

Rituelen en symbolen zitten op dat niveau van betekenis-geven. Ze dienen om een _____ uit te drukken. Ze geven betekenis aan iets dat "achter" het zichtbare en tastbare ligt.

Denk maar aan een traan bijvoorbeeld. Die traan kan je twee betekenissen geven :

Andere voorbeelden : _____

Symbolen zijn een bijzondere vorm van taal. Ze verwijzen niet gewoon naar iets in de werkelijkheid ; ze maken het ook _____ ! Als je het symbool ziet, dan kan je datgene waar het naar verwijst, bijna voelen ! Denk maar aan _____

Merk alvast op dat symbolen (en ook rituelen) eigenlijk doodgewone dingen, voorwerpen of daden zijn. Ze komen uit het alledaagse leven, en toch geven we ze een "andere" betekenis.

2. Rituelen als nutteloze maar zinvolle handelingen

Rituelen zitten ongeveer op hetzelfde niveau als symbolen : ze hebben te maken met een diepere, onzichtbare werkelijkheid. Het gaat niet om een symbool, maar om een reeks _____ die te maken hebben met dingen die diep ingrijpen op ons persoonlijk aanvoelen. Rituelen zijn dan ook belangrijk voor zowel gelovigen als ongelovigen uit elke cultuur.

Het bekendst zijn de rituelen die te maken hebben met de grote overgangen in het leven. De vier grootste overgangen zijn :

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

Daarnaast zijn er nog een aantal kleinere overgangen, die toch niet onbelangrijk zijn:

- _____
- _____
- _____
- _____

3. Rituelen doen iets

Mensen hebben blijkbaar echt nood aan rituelen. Ze vervullen blijkbaar vrij specifieke functies die we nodig hebben om echt "mens" te zijn:

1. Ze scheppen _____ in ons bestaan. Als breekpunten in het vloeiende en vlottende van de tijd en ons leven, zetten ze bakens neer waarnaar we ons kunnen oriënteren.

2. Ze helpen ons om te weten _____. Vandaag zijn we baby, en morgen (dus op een heel specifiek tijdstip) zijn we puber. Vandaag zijn we vrijgezel, en morgen een koppel. Vandaag zijn we zondig, en straks zonder schuld.

3. Ze helpen ons om te weten wie _____ zijn : puber, meisje, vrouw, ...

4. Ze brengen ons in contact met de anderen, op het niveau van de diepere werkelijkheid. Doorheen een ritueel wordt _____ op het niveau van de diepere gevoelens, van de zingeving.

4. Kenmerken van rituelen

Rituelen hebben een paar eigenaardige kenmerken :

1. Hoewel ze nodig zijn in ons leven, zijn ze toch niet echt "nuttig". Een ritueel dient eigenlijk tot _____: schieten met een geweer in de lucht ter eresaluut van een gestorven soldaat is nutteloos, en toch betekenisvol.

Andere voorbeelden : _____

2. In een ritueel is er vaak kwestie van nutteloze _____. De energie die erin wordt gestoken is vaak bijna een verkwisting. Zonder een zekere mate van overvloed is er echter geen sprake van een echt ritueel.

Voorbeelden : _____

3. In die zin is het ook letterlijk "tijdverlies". Het is echter ook figuurlijk "tijdverlies": een ritueel gebeurt _____, er wordt heel wat tijd voorgenomen. Anders is het geen ritueel. Zo is er een verschil tussen _____ en gaan.

4. Typisch aan een ritueel is dat het steeds herhaald wordt : het zijn _____. Wij doen nu nog steeds dezelfde rituelen die men soms al duizenden jaren doet. Die gewoontehandeling is niet toevallig : de gewoonte laat ons toe ons verstand bijna volledig uit te schakelen om ons te richten op iets wat zeer belangrijk is, op de werkelijkheid die meer is dan het dagdagelijkse. Door de gewoonte te herhalen raken we niet _____ : er is geen storing in onze aandacht omdat we moeten denken aan wat nu moet gebeuren.

Voorbeelden van gewoontehandelingen:

In onze tijd hebben we het wat moeilijk om rituelen te vieren. Onze tijd is wat tegenovergesteld aan de drie kenmerken van rituelen :

1. _____
2. _____
3. _____

Als in onze tijd er sprake is van crisis in de zingeving (vele mensen die ietwat de kluts kwijt zijn over hoe ze moeten leven, wat de zin van dit leven is enz.), als België in de top-drie van zelfmoordlanden zit, dan zou dit wel eens wat te maken kunnen hebben met ons te zeer geplakt zijn op de materiële werkelijkheid die uiteindelijk vooral hard en meedogenloos is.

Zou het kunnen dat zo een "crisis" ook te maken heeft met een gebrek aan het doen en beleven van helende rituelen ?

Om te besluiten zou je kunnen zeggen dat een ritueel nutteloos is, en toch zinvol.

Wanneer we een ritueel echter nuttig proberen te maken, dan doen we aan _____

B.v. : ik doe dingen om God te "dwingen" iets te doen. Het verschil tussen een ritueel en magie is dat in een ritueel het eigenlijk niet direct belangrijk is wat er gedaan wordt, maar wel dat er iets gedaan wordt. In magie hangt het gewilde resultaat echter wel heel strikt af van wat er gedaan wordt. Rituelen en symbolen volgen niet de logica van $1+1=2$, en toch zijn ze zinvol.

5. Christelijke rituelen

Christelijke rituelen verwijzen ook naar de diepere werkelijkheid : het onzichtbare, de dimensie van bijzondere gevoelens, van geheimzinnigheid en mysterie.

Het verschil is echter dat God in verband wordt gebracht met dat bijzondere. God is niet zomaar een naam, maar verwijst naar een persoonlijke aanwezigheid die zo sterk is dat hij mensen verandert! Hoe God mensen verandert, daar kan een lang verhaal over geschreven worden, en daar kunnen mensen urenlang over getuigen. De kern van "het verhaal van God" is er echter een van _____. Mensen die in de ware God geloven, die voelen zich bemind door een "hogere" Vader/Moeder.

Mensen die een christelijk ritueel doen, zijn daarom lichtelijk absurd. In een wereld die op het eerste zicht meer tekenen toont van haat, wantrouwen en vijandschap, geloven zij in de nog grotere kracht van de Liefde. Dat geloof in die "onzichtbare" maar (voor hen) toch voelbare werkelijkheid, belijden en vieren zij onder andere in christelijke rituelen of _____.

De betekenis van een paar christelijke sacramenten en een ritueel (in een notendop) :

DOOP : je wordt nu "kind van God": je naam staat in zijn palm geschreven, je wordt en bemind en aanvaard _____.

VORMSEL : je wordt gesterkt met de _____: je krijgt de kracht om zelf liefde te geven. Je neemt de verantwoordelijkheid op om die diepere werkelijkheid naar "boven" te halen.

BIECHT : je kan falen in je geloof om tegen de stroom op te blijven roeien. Je schakelt je bewust weer in in de "liefdesstroom" : je erkent dat je dat niet alleen kan. Niet zoals in de reïncarnatie, kleeft de zonde onherroepelijk op jou, tot je doodgaat, maar krijg je zeven maal zeven maal zeventig maal de kans om opnieuw te beginnen. Liefde is _____ !

HUWELIJK : je belofte iemand lief te hebben _____ kan niet zonder steun van iemand die groter is dan jezelf. Je belooft trouwens ook dingen die waarschijnlijk meer zullen vragen van jou dan je aankan. Herinner even de huwelijksbeloften en stel je even een paar rampscenario's voor :

- _____
- _____
- _____

STERVEN : (geen sacrament maar toch een zeer belangrijk ritueel) je hebt je leven gegeven voor je medemensen. "In de grond" heb je altijd mensen graag gezien, ondanks je beperkingen. Nu keer je terug naar je oorsprong. Uit liefde werd je geboren, goed-proberen-zijn was je leven, in liefde leef je nu verder. Sterven is geen eindpunt maar de voltooiing en het "vasthouden" van wat je was: een hoopje mens dat zo graag liefde ontving maar er ook overvloedig wou geven.

EUCCHARISTIE : als mensen zeggen dat God liefde is, dan is het niet alleen omdat ze het eens van iemand hebben horen zeggen, maar ook omdat ze dat ook zelf zo ervaren. In de nutteloze, tijdverspillende eucharistie gaan ze naar de kern van de zaak: liefde is geen lucht, maar te vinden waar mensen samenkomen en, net zoals Jezus deed, hun eigen " _____ en _____ " willen breken en delen met elkaar.

Waar dit gebeurt, daar wordt duidelijk wat verrijzenis is (denk aan het verhaal van de Emmaüsgangers) : de liefde die Jezus toonde en gaf, leeft verder in ons - ondanks zijn dood. Zo beleefden de apostelen het toen, zo ervaren wij het nu nog - als we willen geloven.

PRIESTERSCHAP : sommige mensen voelen zich geroepen om uitdrukkelijk te getuigen van Gods liefde, in woord en daad. Dit getuigenis wordt hun job en leven. De gelovigen stellen hen immers ook aan als "bemiddelaars" in de sacramenten : zij spelen een soort brugfunctie tussen God en mens. Let wel : zij blijven evengoed mens als ons en kunnen dus ook fouten maken. Een gelovige weet dit wel, maar toch kan hij in een priester een stukje "plaatsvervanger" van Christus zien. Net zoals een gewone gelovige ook priester is, in de zin dat hij Jezus' werk hier en nu verder zet.

Opdrachten

1. *Regel je huwelijk. Welke rituelen vind jij hier belangrijk ?*
2. *Maak een doopkaartje voor je eerste kindje.*
3. *Welke rituelen spelen nu voor jou een grote rol ?*

ITEM 15 : VORMEN VAN BIJGeloof

Bijgeloof en magie hebben altijd een aantrekkingskracht uitgeoefend op de mens. Fundament van bijgeloof is dat men zijn lot legt in die van vreemde krachten die lukraak beslissen. Het christelijk geloof daarentegen verkondigt een persoonlijke God die vertrouwen uitstraalt en waakt over de mensen.

Parapsychologie... een greep uit wat er zoal bestaat :

Paragnosie of helderziendheid. Personen die de aanleg hebben om helderziende te zijn, 'zien' bepaalde gebeurtenissen of voelen bepaalde gegevens aan, zonder dat ze die optisch (met de ogen of via fotografie, televisie ...) kunnen waarnemen. Paragnosten kunnen op die manier een verdwijning of een misdaad ophelderen, voelen wat voor hun 'patiënt' bij bepaalde keuzes de beste beslissing zou zijn, voelen welk ziektebeeld hun patiënt aan het ontwikkelen is, kunnen de afloop van bepaalde feiten vooraf aanvoelen en voorspellen...

Telepathie. Gedachten lezen en gedachten overzetten ; het is het best vergelijkbaar met een onzichtbare telefoonverbinding, waarmee de persoon die gedachten kon lezen, in verbinding komt met een bepaalde persoon, aan hem denkt of hem bepaalde beslissingen doet nemen. Dit kan in heel eenvoudige vormen voorkomen, als b.v. twee personen die 'plots' aan elkaar denken en elkaar opbellen. Het komt ook in moeilijkere vormen voor, als b.v. een moeder die maandenlang geen contact meer had met haar zoon op het front en de dag waarop hij sneuvelt, heel intens aan hem denkt en voelt dat er iets mis gaat.

Psychometrie of voorwerpassociatie. Aan de hand van een voorwerp van een bepaalde persoon, komt men met de persoon zelf in contact. Die voorwerpen kunnen een ring, een zakdoek, een foto van die persoon, een uurwerk... zijn. Men gaat er van uit dat die voorwerpen een geheugen hebben, met gegevens over de drager van het voorwerp. Op die manier kunnen bepaalde 'helderzienden' in contact komen met overledenen en gegevens uit het verleden of het heden doorgeven.

Handlezen. Door het bestuderen van de vorm en de grootte van de hand en vooral van het spel van de handlijnen (huidplooien) en de vingerafdrukken kunnen handlijnkundigen een en ander over de persoon mededelen, b.v. over het karakter. Sommige handlijnkundigen kunnen vanuit de handlijnen iets over de toekomst van de persoon vertellen. Via handmassage maar ook via voetzoolmassage kunnen bepaalde organen behandeld worden : ook de voetzool geeft informatie over de organen. |

Iriscopie. De iris van het oog bevat allerlei informatie over de psychische en lichamelijke toestand van de persoon. Vanuit de studie van de iris kunnen bepaalde ziektes of ziektes in hun beginfase vastgesteld worden.

Kaartleggen. Een geschud pak kaarten wordt door de kaartlegger of door de 'patiënt' opengelegd. Uit die schijnbaar willekeurige volgorde van kaarten beweert de kaartlezer heel wat van de persoon verklaren. Elke kaart heeft een symbolische betekenis en het is precies uit die opeenvolging van de verschillende kaarten dat een kaartlegger gegevens haalt. In de meeste gevallen wordt hierbij geen gewoon kaartspel, maar tarotkaarten gebruikt : een stel van 22 kaarten (soms ook 78 kaarten), waarbij de tekening op elke kaart een heel speciale symbolische betekenis heeft.

Wichelroede. Een wichelroede is een gaffelvormige houten stok, soms ook uit metaal gemaakt, waarmee 'gevoelige' personen aardstralen kunnen aanvoelen en zo de aanwezigheid van water, metalen... onder de grond kunnen aanwijzen. Een wichelroede (of een pendel) kan informatie geven omtrent positieve of negatieve aardstralen op een stuk bouwgrond.

Pendelen. Een pendel bestaat meestal uit een edeler metaal, opgehangen aan een touwtje of ketting, waardoor de pendel kan bewegen en b.v. op aardstralen reageren. Meestal wordt een pendel als een 'medium' (middel) gebruikt, waarlangs de pendelaar uit de verschillende soorten bewegingen bepaalde antwoorden kan afleiden.

Astrologie. Astrologen gaan er van uit dat er kosmische invloeden zijn waarvan het gebeuren op aarde afhankelijk is. Deze kosmische invloeden worden door de dierenriem gesymboliseerd (12 sterrentekens). Om de betekenis van deze kosmische invloeden te kunnen achterhalen, is een hele studie vereist en moet de astroloog bovendien over verschillende gegevens beschikken. Astrologen gaan ervan uit dat er kosmische invloeden zijn waarvan het gebeuren op aarde afhankelijk is. De populaire horoscopen uit de weekbladen moeten met een ferme korrel zout genomen worden, alleen al omdat de auteur met te weinig gegevens rekening houdt.

Piramide. De driehoekige vorm van een piramide, die een perfecte kopie van de Egyptische Cheopspiramide is, maakt speciale krachten los die een inwerking op de voorwerpen hebben, die onder de piramide gelegd worden. Zo gebruiken aanhangers van de piramide die om planten sneller te laten groeien, om etenswaren te bewaren, om mesjes scherp te houden... Een piramide die loodrecht op de windstreken geplaatst wordt, kan hinderlijke stralingen in een huis neutraliseren.

Spiritisme. Spiritisten proberen in contact te komen met 'geesten' meestal de ziel van overleden personen. Deze geesten geven via een medium berichten over de aanwezige personen die vragen stellen, over de samenleving of over henzelf en hun leven na de dood door.

Magie. Door middel van bepaalde handelingen, klanken, woorden of formules... worden bovennatuurlijke krachten ingeschakeld om een bepaald doel te bereiken. 'Witte magie' beslaat alles wat het doel positief wil beïnvloeden, b.v. genezing. 'Zwarte magie' wil het doel benadelen, b.v. ervoor zorgen dat een bepaalde persoon ziek wordt of overlijdt. In veel gevallen wordt het doel, als het een persoon is, door

een popje voorgesteld en worden er met dat popje bepaalde handelingen verricht, met de bedoeling dat de persoon in kwestie die behandelingen zelf zou ondergaan.

Waarom bijgeloof het zo goed doet ?

1 _____

2 _____

3 _____

4 _____

Experimenteren met bijgelovige praktijken kan gevaarlijk zijn. “Onschuldige” spelletjes (geesten oproepen b.v.) zijn niet zo onschuldig : we zijn vatbaarder om er in te geloven dan we denken.

Het is mogelijk dat bepaalde mensen over paranormale gaven beschikken. Het kaf van het koren onderscheiden, is evenwel heel moeilijk. Veel goedgegelovige mensen worden om de tuin geleid door charlatans.

De grote interesse voor bijgeloof is een signaal dat mensen wel behoefte hebben aan een of andere vorm van mysterie.

Het exorcisme

DUIVEL IS TERUG ACTUEEL

Exorcisme, een moeilijk woord voor duiveluitdrijving : veel mensen denken meteen aan gruwelijke scènes uit griezelfims. Maar zo is het niet. Al komt een echte "duiveluitdrijving" nauwelijks voor, de vraag van mensen aan de Kerk om hen van de boze te bevrijden, neemt wel toe. Marc Fierens kan ervan meespreken. Deze priester van de abdij van Averbode is één van de priesters die belast zijn met de opvang van mensen die om een exorcisme vragen.

Zopas werd bekend dat de Congregatie voor de Liturgie de kerkelijke rite voor het exorcisme of de duiveluitdrijving heeft gewijzigd. In grote lijnen blijft deze gebedsdienst zoals ze was, ze wordt alleen wat korter. Ze bestaat uit psalmen, evangelielezing, gebed van klacht en gebed van bevrijding. Maar een echt “groot

exorcisme” zoals het wordt genoemd, wordt heel weinig toegepast. Bovendien is de Kerk op dat vlak erg streng. Een “exorcist”, een daartoe aangestelde priester, heeft niet het mandaat om daartoe op eigen houtje te besluiten.

Vandaag moet elk geval afzonderlijk worden voorgelegd aan de kerkelijke leiding. De duivel is terug actueel, zegt Fierens. De belangstelling voor alles wat met Satan te maken heeft, komt grotendeels van buiten de Kerk. Het heeft met het hele geestelijke klimaat te maken. Veel mensen die weggegroeid zijn van het geloof, zitten graag te rommelen in het wereldje van het paranormale, kaartleggen, het occulte enz. Bij de jongeren zou één op drie daar wel eens mee bezig zijn. Beurzen over paranormale verschijnselen bloeien. Daarbij hoort ook de aandacht voor alles wat met de duivel te maken heeft.

Mensen beginnen daar onschuldig aan, zegt pater Fierens, maar dat heeft heel vaak erg nare gevolgen. Het bezwaart de gezondheid van hun geest en hun geloof.

Het paranormale is niet onschuldig. Het is gevaarlijk. Sommigen geraken zo in de war dat ze tenslotte charlatans opzoeken. En als die het niet meer aankunnen, sturen ze hen naar de Kerk om “belezen” te worden. Maar ook gelovige mensen kunnen zich zo gegrepen voelen door het kwaad dat ze hulp nodig hebben.

Wat de exorcisten van de Kerk dus op de eerste plaats moeten doen, is mensen opvangen. Mensen begeleiden die met kwaad te maken hebben of die denken bezeten te zijn. Deze pastoraal van opvang wil op de eerste plaats mensen laten ingroeien in het geloof. Als mensen die de band met Kerk en geloof in hun leven hebben losgelaten, worden geconfronteerd met het kwaad, dan kunnen ze dat vaak niet situeren.

Priesters die belast zijn met de begeleiding van mensen die om een exorcisme vragen, zijn geen magiërs die door een woord uit te spreken op toverwijze iets wegnemen. Het komt er dus op aan hulpvragers duidelijk te maken dat niet aan magie wordt gedaan, maar dat ze slechts geholpen kunnen worden in de mate dat ze zich gelovig engageren en bereid zijn om in het geloof te stappen. Dat is een heel proces.

Echte bezetenheid van de duivel is uiterst zeldzaam, zegt Marc Fierens. Dat betekent niet dat exorcisten niet te maken hebben met merkwaardige dingen. Het is echter moeilijk om voort te gaan op wat mensen hen vertellen. Het is zeer subjectief.

Veel van deze situaties hebben met histerie te maken. Dat betekent dat de Kerk daar ook zeer voorzichtig moet mee omspringen, al is het moeilijk om deze mensen duidelijk te maken dat ze niet bezeten zijn. Ze zitten met het kwaad in hun leven én met de vraag naar God. Pas wanneer ze op deze laatste vraag zijn ingegaan, zullen ze innerlijke vrede vinden, hun geloof terugvinden en van het kwaad verlost worden.

Fierens hoedt er zich voor om psychiater te spelen. Het is goed als de exorcist ook daar enig begrip van heeft, maar psychiatrische begeleiding is niet zijn taak. Daarvoor moet hij doorverwijzen. De begeleiding van de exorcist is er een van

geloof. Een begeleiding die heilzaam en bevrijdend is. Op de eerste plaats komt het erop aan mensen te begeleiden om opnieuw te leren bidden. Juist in het gebed wordt hun probleem voor God geplaatst en dat is bevrijdend, zegt Marc Fierens. Van het gebed dat over deze mensen wordt uitgesproken gaat een enorme kracht uit. Mensen die om geestelijke hulp komen, zijn ook ontvankelijk. Voor velen is het dan ook een herontdekking van hun geloof.

Ter bespreking

Waaruit bestaat een exorcisme ?

Waarom neemt de belangstelling voor de duivel weer toe ?

Wat is de taak van de priester-exorcist ?

OPDRACHT OVER PARANORMALE TOESTANDEN

Over welke paranormale toestand gaat het hier?

1. *Mijn betovergrootvader (+ 1887) heeft mijn huiswerk Nederlands opgelost.*
2. *De pijnlijke maandstonden van mijn tweede beste vriendin werden via haar tenen opgelost.*
3. *Ik koop slechts om de drie jaar eieren en zelfs dan nog zijn ze zo vers als waren ze pas uit de poep van de kip gesprongen. Ken je mijn truc?*
4. *15u33 en 16 seconden. "Zou het water van het zwembad straks wel warm zijn?", denken Wouter en Guillaume.*
5. *Hou het hout goed vast en straks heb je het goud goed vast.*
6. *De riem van de tweeling verklaart waarom ik volgende week moet opletten voor moordenaars.*
7. *Hang goud aan een koord en je verlangens worden verhoord.*
8. *Als ik een spuitje moet krijgen, dan moet de dokter altijd keihard prikken. Weet je hoe dat komt?*
9. *Leerkracht X haat ik. Ik zit nu lekker thuis, maar via deze pop zal ik hem van op afstand doen kreperen van pijn!*
10. *Indien ik ooit vermist ben, geef dan mijn stinkende laarzen aan een helderziende. Hij zal weten waar ik ben.*
11. *Slechts vier van de eenentwintig leerlingen van deze klas zullen op het einde van dit jaar geslaagd zijn.*
12. *Zelfs aan een zwaar gesluierte islamitische vrouw kan je zien of ze kanker heeft of niet.*
13. *Geef me een pak kaarten en ik zeg wie je bent.*

ITEM 16 DE BETEKENIS VAN KERK EN GELOOF VOOR U

1. Kerkvolk vormt minderheid

Eén op vijf Belgen noemt zichzelf "praktiserend katholiek". Binnen die groep "praktiserenden" is drie op vier "diepgelovig" en gaat de helft effectief elke zondag naar de kerk. Dat blijkt uit een peiling over "geloof en waarden", door het Franstalige parochieblad *Dimanche*. Het kerkvolk is een minderheid geworden. De terugval van het geloof gaat sneller in Vlaanderen dan in Wallonië.

ALGEMENE GEGEVENS

De peiling werd uitgevoerd in mei bij 1500 Belgen. Als het over godsdienst en geloof gaat, denkt zowat iedereen vanzelf aan het katholicisme.

De indeling in "praktiserend katholiek", "niet-praktiserend katholiek" en "zonder godsdienst" steunt op de verklaringen van de ondervraagden zelf. "Want", zegt de socioloog Rudolf Reszohazy, "er bestaat een groot verschil tussen wat mensen van zichzelf zeggen en objectieve maatstaven zoals de zondagspraktijk.

Zo zien we dat van de zelfverklaarde praktiserenden de helft elke zondag naar de kerk gaat. Iets meer dan een kwart (29 procent) doet dat om de twee of drie weken of eens per maand. De overige 21 procent beperkten zich tot de grote feesten en gaan zelfs zo goed als nooit."

De officiële jaarlijkse tellingen van het aantal aanwezigen in de zondagsmissen bevestigen deze vrijere beleving. Uit gegevens van de Belgische bisschoppenconferentie voor 1993 blijkt dat 15 procent van de bevolking tussen de 5 en 69 jaar naar de kerk gaat. In Vlaanderen zijn er 17,2 procent, in Wallonië 12,1 procent, in Brussel 8,1 procent en in de Duitssprekende gebieden 36,4 procent. In alle landsgedeelten is een daling waar te nemen. Die is het sterkst in Vlaanderen.

Verscheidene tekenen wijzen in de richting van een heropleving van het religieuze gevoel. Het aantal doopsels van volwassenen neemt toe; jongeren trekken naar plaatsen als Taizé; religieuze boeken en films met godsdienstige thema's doen het goed. Toch is die heropleving niet van die aard dat ze de objectief meetbare gegevens weerlegt.

Uit de enquête blijkt duidelijk dat steeds meer mensen hun antwoord op de vraag naar de zin van het leven zoeken buiten het goed uitgewerkt aanbod van de Kerk. Zij knutselen voor zichzelf als "doe-het-zelvers" een zingeving of godsdienst à la carte bijeen.

Zowat de helft van alle ondervraagden vindt dat "alle godsdiensten elkaar waard zijn". Eén op drie meent dat er waarheid steekt in de astrologie. Eén op vijf gelooft in spiritisme en waarzeggerij. Zelfs 6 procent gelooft in spoken. Over het algemeen zijn

het vooral de niet-praktiserende katholieken die in parallelle zingeving als astrologie en waarzeggerij hun toevlucht zoeken.

Niet-gelovigen staan uiteraard meer sceptisch.

De onderzoekers tonen zich verrast door de relatief hoge score die het geloof in de reïncarnatie haalt: 18 procent van alle ondervraagden, 23 procent van de praktiserende katholieken. "Zou bij de katholieken de reïncarnatie misschien het vagevuur vervangen?" vraagt socioloog Reszohazy zich af.

GELOOF

Slechts twee op drie praktiserende en één op drie niet-praktiserenden geloven in de verrijzenis van de doden. Het geloof in het "paradijs" is iets sterker.

De vraag hoe zij zich God voorstellen werd alleen gesteld aan gelovigen. 36 procent kiest voor het ietwat pantheïstische "het geheel van alles wat bestaat, het Grote Al". 19 procent van alle katholieken ziet God als de "heilige Drievuldigheid". Iets minder dan 10 procent heeft het telkens over een kracht, een persoon, en zelfs een uitvinding van mensen. Eén op vijf ondervraagden geeft evenwel geen antwoord.

Het percentage "weet-niet" is nog groter bij de vraag: "Wie is Jezus Christus?" Een kwart van alle katholieken blijft het antwoord schuldig. 80 procent van de praktiserenden en 57 procent van de niet-praktiserenden beschouwt Hem als "de zoon van God". Voor de rest is Hij een geweldig man of een mens als alle anderen. 3 procent beweert dat Hij niet heeft bestaan.

SACRAMENTEN EN GEBED

Voor wat de vier belangrijke religieuze momenten betreft - doopsel, vormsel, huwelijk en begrafenis - hechten katholieken vooral veel belang aan het doopsel. Eén op tien vindt de kinderdoop minder of helemaal niet belangrijk. Drie op vier kiezen nog uitdrukkelijk voor het vormsel, een kerkelijk huwelijk en een kerkelijke begrafenis. Behalve in Brussel is een kerkelijke begrafenis nog overal gangbaar.

Hoewel één op tien praktiserenden en vijf op tien niet-praktiserenden beweren nooit te bidden, hechten zes op tien in beide groepen veel belang aan de verering van Maria en van andere heiligen.

Het volksgeloof blijft levendig. Het aantal kaarsen in de kerken neemt niet af. Het aantal bedevaarders in Lourdes en elders neemt toe.

GENERATIEKLOOF

Met de Kerk als instelling is het minder goed gesteld. Driekwart van de praktiserenden geeft toe dat de Kerk "in crisis is". Eén kwart is zelfs van oordeel dat ze "aan het uitsterven is". Reszohazy merkt op dat een dergelijk oordeel vaak bepaald is door heel recente gebeurtenissen zoals een pauselijke uitspraak of een conflict rond een bisschop.

De onderzoekers gingen de invloed na van factoren zoals geslacht, opleiding, enz. Alleen de factor leeftijd - of beter nog de "generatie" waartoe iemand behoort - is bepalend. Vooral het bewust beleven van de culturele breuk op het einde van de

jaren zestig en in het begin van de jaren zeventig is doorslaggevend, stelt Rezsohazy.

De religieuze generatiekloof opent zich bij mensen boven of onder de 55 jaar. Zich gelovig noemen, zondagspraktijk en bidden scoren opvallend hoger bij de ondervraagden boven de vijftig dan bij jongeren. Die laatsten staan veel toleranter tegenover ongehuwd samenleven of abortus dan ouderen.

Reszohazy : "Als de generatie van de huidige zestigers er niet meer zal zijn, zal het secularisatieproces dat nu sinds dertig of veertig jaar aan de gang is, allicht zijn eindpunt bereiken. De Kerk als volk van God, zal er intussen heel anders uitzien. Althans, dat lezen we af uit de tendensen van vandaag. Maar iedereen weet dat dergelijke voorspellingen zelden uitkomen, omdat ze op zich een ware uitdaging vormen.

(DE STANDAARD, 18 september 1996)

WAAR OF NIET WAAR

1. *Wie zich praktiserend katholiek noemt, gaat elke zondag naar de mis.*
 waar
 niet waar
2. *In 1993 ging nog 1 Belg op 4 naar de kerk.*
 waar
 niet waar
3. *De achteruitgang is het grootst in Vlaanderen.*
 waar
 niet waar
4. *Hoewel de kerkpraktijk achteruitgaat, verkopen godsdienstige boeken en films uitstekend.*
 waar
 niet waar
5. *Het reïncarnatiegeloof lijkt het geloof in de hemel te vervangen.*
 waar
 niet waar
6. *Slechts tien procent gelooft dat God een persoon is.*
 waar
 niet waar
7. *Overal in België blijft de kerkelijke begrafenis heel populair.*
 waar
 niet waar
8. *60% van de niet-praktiserenden hechten veel geloof aan de verering van Maria en de heiligen.*

0 waar

1. niet waar

2.

9. De uitspraak "de kerk is aan het uitsterven" is niet erg betrouwbaar.

0 waar

0 niet waar

10. Wie in de hippietijd (eind jaren 60, begin jaren 70) jonger was dan 30 gaat nu beduidend minder naar de kerk.

0 waar

0 niet waar

2. Godsdienst en jouw leven : enquête

A. DE KERK

Vul in / Schrap wat niet past / Kleur het bolletje voor het gepaste antwoord ...

1. Het woord "kerk" roept bij mij volgende ideeën of gevoelens op :

2. Als men over "kerk" spreekt, dan denk ik aan :

- een dynamische groep die actief is.
- een ouderwetse groep die zaagt.
- een groep jongeren én ouderen die samen zoeken naar zin in het leven en die iets proberen te betekenen voor de wereld.

3. Voor mij mogen alle kerken afgebroken worden: ze zijn totaal overbodig.

Akkoord Niet akkoord

4. Ik bezoek af en toe een kerk uit curiositeit, bvb. op reis.

Ja Neen

5. Ik vind dat er een speciale sfeer ademt in sommige kerken : er hangt iets spiritueels.

Akkoord Niet akkoord

6. Ik woon misvieringen bij:

elke zondag *ja neen*

Indien ja, welke motivatie ?

- moeten*
- overtuiging*
- gewoonte*
- andere reden :*

soms	<i>ja</i>	<i>neen</i>
hoogdagen	<i>ja</i>	<i>neen</i>
nooit	<i>ja</i>	<i>neen</i>

7. a) Het **beste (B)** moment in een eucharistieviering vind ik :
 b) Het **slechtste (S)** moment in een eucharistieviering vind ik :

- woorddienst (lezingen uit de Bijbel)*
- muziek*
- preek*
- voorbeden*
- geloofsbelijdenis*
- consecratie : brood wordt Lichaam en wijn wordt Bloed van Christus*
- Onze Vader*
- vredeswens*
- communie : breken en delen van het brood (delen van de wijn)*

- af en toe stilte*
- _____

8. Mocht ik de paus zijn, dan zou ik het volgende veranderen aan de mis :
-

9. Wat is volgens jou de essentie, de kern van de eucharistie ?
-

10. Als ik zelf kinderen heb, dan stuur ik ze naar de mis :

ja *neen*

11. Indien ja : ik verplicht ze tot ze _____ jaar zijn

12. Een mooie viering (gebedsviering, bezinning) kan wel een aangename invloed op me hebben (het maakt me rustig, kan me meer zin in het leven geven, ...)

Akkoord *Niet akkoord*

13. Ik zal mijn kind laten dopen.

Akkoord *Niet akkoord*

14. Ik zal mijn kind laten vormen.

Akkoord *Niet akkoord*

15. Ik zal huwen voor de kerk.

Akkoord *Niet akkoord*

16. Huwen voor de kerk heeft nog altijd iets speciaals, want

17. Moest ik nu heel lang en heel zwaar ziek zijn, dan zou ik de ziekenzalving wel op prijs stellen.

Akkoord *Niet akkoord*

18. Biechten onder 4 ogen (of in een biechtstoel) vind ik

- overbodig.
- belachelijk.
- zinvol.
- te doe.n

19. Een boeteviering (waar je "anoniem", in groep je zonden belijdt en om vergiffenis vraagt) vind ik :

- overbodig.
- belachelijk.
- zinvol.
- te doen.

20. Als ik echt heel veel schuldgevoelens zou hebben over een zware zonde, dan zou ik misschien wel (nog eens) biechten.

Akkoord *Niet akkoord*

21. Een priester is

- een mens als een ander.
- een vertrouwensfiguur.
- een

22. a) Aan (eigentijdse) priesters vind ik dit *positief* : _____
b) Aan (eigentijdse) priesters vind ik dit *negatief* : _____

23. Zelf zou ik durven kiezen voor het priesterschap indien

- het celibaat afgeschaft was (mogen huwen).
- een priester "normaal" zou verdienen.
- ik zelf zou mogen kiezen waar ik werk (bvb. onder de jeugd).
-

24. Met mijn parochie heb ik nog iets te maken via _____

25. Als men mij zou vragen om iets te doen voor de parochie, dan zou ik dat wel willen doen op vlak van

- muziek (koor, instrument).
- jeugdwerking.
- ziekenbezoek.
- catechese voor kinderen (vormsel).
- praktisch werk (dingen opknappen, parochiefeest voorbereiden, ...).
- vieringen voorbereiden (in een modern kleedje stoppen).
- rondgaan voor Broederlijk Delen.
- andere:

26. Mocht ik de kans krijgen, dan zou ik wel eens een jaar willen werken als ontwikkelingshulp.

Akkoord Niet akkoord

27. Missionering, anderen mensen het evangelie en christendom leren kennen zonder het op te dringen, vind ik een goede zaak.

Akkoord Niet akkoord

B. GELOVEN

Omcirkel het cijfer: 1= helemaal niet akkoord 10=helemaal akkoord.

Vermijd de cijfers 4, 5 en 6: alleen te omcirkelen bij grote twijfel !

1. Ik geloof dat er IETS is, een soort macht, die alles in gang gestoken heeft.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

2. Ik geloof dat er in deze wereld meer krachten aan het werk zijn dan diegene die we kunnen zien.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

3. Ik verbind God met het volgende idee :

- Liefde
- Blinde macht
- Onverschilligheid
- Illusie
- Energie
- Absurditeit
- Tedere kracht
- Bedreiging
- Zorg op afstand

4. Ik geloof dat er een persoonlijke God is, met wie ik kan spreken en die ook wel naar me luistert.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

5. Ik denk dat geloven mijn leven een goede richting kan geven.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

6. Ik geloof dat wij geschapen zijn naar Gods beeld en dat wij de opdracht hebben de schepping beter te maken.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

4. Ik geloof dat er belangrijke waarden zitten in de boodschap van Jezus.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

5. Ik geloof dat Jezus de Zoon van God is : God heeft de gedaante van een mens aangenomen om onder de mensen te leven en spreken.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

6. Ik geloof dat Jezus, als de Zoon van God, ons getoond heeft wie God is (en dat die God de mensen liefheeft).

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

7. Ik vind Jezus gewoon een figuur die een zeer goed hart had, meer niet.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

8. Ik geloof dat Jezus verrezen is, in volgende zin :

- Hij leeft verder in de gedachten van zijn volgelingen (de christenen).
- Hij is een levende persoon (maar niet fysiek rechtstreeks zichtbaar), waar je tot op zekere hoogte een relatie mee kan hebben. Hij kan de mensen kracht kan geven, nu nog.
- Het idee van de verrijzenis is een waanidee, een grote vergissing van zijn volgelingen.

9. In het bijzonder voor mensen die lijden, kan Jezus iets betekenen omdat hijzelf erg geleden heeft.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

10. Welk verhaal over het leven van Jezus vind je knap ?
-

11. Welke parabel vind je mooi ?
-

12. Er komt een dag (als we al lang dood zijn, op het einde van de tijd of zo) dat God over ons zal oordelen.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

13. Ik geloof dat er een leven is na de dood.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

C. GODSDIENSTIGE OPVOEDING

1. Ik ben katholiek opgevoed.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

2. Ik ben mijn ouders dankbaar voor het soort godsdienstige of niet-godsdienstige opvoeding die ze me gegeven hebben.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

3. De voorbije 12 jaar heb ik al bij al iets aan de godsdienstlessen gehad.

- Ik heb iets bijgeleerd over het leven.
- Ik heb tips gekregen over hoe je kunt leven om gelukkig te worden.
- Ik heb iets geleerd waarin ik kan geloven.
- Mijn geloof is een stuk uitgezuiverd : ik houd een goede kern over.
- Ik vond het leuke lessen want je kan eens discussiëren.
- Andere reden : _____

4. Had ik kunnen kiezen, dan had ik voor een ander vak dan godsdienst gekozen.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

5. Zelf stuur ik mijn kinderen later naar een katholieke school, ook al is er een gemeenschapsschool in de buurt die even goed onderwijs aanbiedt.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

6. Als ik kinderen heb, koop ik hen ooit wel een kinderbijbel om ze verhalen uit de bijbel te leren.

akkoord *niet akkoord*

7. Als ik leerkracht zou zijn en ik mag kiezen tussen 20 vakken welk vak ik geef, dan zou ik godsdienst op de _____plaats zetten. (tussen 1 en 20)

D. SAMENVATTING

Vat hieronder in enkele zinnen samen wat je overhoudt van meer dan 12 jaar geloofsopvoeding, godsdienstles, kerkelijke praktijk. Probeer de nadruk te leggen op de positieve aspecten: daar doe je immers mee voort !

3. Geloofscris en -groei

Hoe komt het dat mensen, zelfs na zoveel jaren katholieke opvoeding en godsdienstles, toch heel veel van wat ze geleerd hebben overboord gooien? Hoe komt het dat mensen waarachtige godsdienst door het geloof in een sterrenteken, wichelroede of magische handelingen vervangen? Er zijn veel redenen aan te wijzen, één van die redenen is de onverdraagzaamheid tegenover zichzelf of het weinige geduld dat mensen met zichzelf hebben.

Soms hebben we héél veel geduld. Zoveel geduld zelfs dat we een kind van twaalf jaar doen wachten vooraleer het naar het secundair onderwijs mag gaan. Zoveel geduld zelfs dat niemand van ons verwacht dat een zevenjarige vlot kan lezen of schrijven. We zijn zo verdraagzaam dat we allemaal aanvaarden dat een tweejarige zich in een restaurant nog niet 'volwassen' kan gedragen. Ons geduld gaat zelfs zover dat we ons aanpassen : een baby van zes maanden oud krijgt geen biefstuk-friet maar aangepast, geplet, gemalen voedsel.

Elke mens moet een hele groei doormaken (denk maar aan de kindertijd) en we aanvaarden dat.

Dat we die groei zelf ook moeten doormaken, weten en aanvaarden we. Alleen niet altijd op het geloofsvlak. Er wordt niemand als een volwassen gelovige geboren. Het geloofsleven van elke mens maakt ook drie fases door: de kindertijd, de puberteit en het volwassen geloof. Alleen kan je hier geen leeftijden op plaatsen.

Kinderlijk geloof is de eerste fase. Het is de periode dat je nog gelooft in een God als een Sinterklaas, die alles voor je doet. Je zieke moeder genezen en zorgen dat het morgen niet regent, zorgen dat je je taak goed kent en dat je goede resultaten behaalt... Naarmate je ouder wordt, merk je dat je niet meer op het juiste spoor zit. Je geloof moet groeien, en dat begint met een **kritische fase** : je stelt je vragen, je wordt opstandig, je gelooft niet meer in God-Sinterklaas... en stilaan groeit een nieuw geloof. Doorheen die kritische fase kan je groeien naar een **volwassen geloof** in een God die met je meedoet, die aan je zijde staat. Je vertrouwt op god en dat geloof doet je je voor je medemensen inzetten.

Nogal wat mensen komen, ondanks hun hoge leeftijd, nooit aan de fase van het volwassen geloof. Ze blijven opstandig tegen God, of erger nog, ze blijven op een kinderlijke manier geloven.

Wat heeft dat met ongeduld te maken ? Het moment dat je inziet dat God geen Sinterklaas is die naar je pijpen danst en al je grilletjes inwilligt, is niet zo leuk. Je stelt je vragen. Je zegt dat je niet meer gelooft (klopt: je gelooft niet meer op een

kinderlijke manier). Je maakt met andere woorden een geloofscrisis mee. En daarvoor hebben de meeste mensen soms schrik. Ze zijn ongeduldig of onverdraagzaam: “Als God mijn wensen niet inwilligt, dan is er geen God. Dan hoeft het voor mij allemaal niet meer.” In plaats van verder te groeien, nemen de mensen afscheid van het geloof.

Als je dan een langere geloofscrisis doormaakt en je hoort plots iets sensationeels over spiritisme, parapsychologie of magie, ja, dan is het gevaar groot dat je je hals over kop daarin stort. (*Catechetische Service*)

ITEM 17 : MENSEN LEVEND IN DE VOETSPOREN VAN GELOOF

Inleiding

Geloven : ja of neen ?

Op zondagmorgen loop je wel eens getuigen van Jehovah op het lijf.
Je hoorde dat de ramaddan in de Islam begonnen is.
De Dalai Lama, de geestelijke leider van Tibet(Boeddhisme) op bezoek in ons land.
Ons land telt enkele duizenden katholieke parochiekerken en kardinaal Godfried Danneels komt regelmatig op het scherm.

Het heeft allemaal met geloven te maken.
Is dit niet allemaal hetzelfde ? Wie heeft er gelijk ?

Vragen waar je moeilijk op kunt antwoorden.

Alleen dit.

Godsdiensten proberen te antwoorden op levensvragen :

- *Wie ben ik ?
- *Wat is de zin van het leven ?
- *Is er leven na de dood ?
- *Wie heeft de schepping gemaakt ?

Misschien zeggen godsdiensten en levensbeschouwelijke overtuigingen je nu zoveel niet.

Toch heb je er mee te maken.

Straks verlaat je de school.

Het is een katholieke school.

Je vraagt je misschien af : wat is katholiek ?

Zul je trouwen voor de kerk ? Als er kinderen komen, zul je ze laten dopen ?

Je moet hoe dan ook hier keuzes maken.

Op de volgende bladzijden lezen we een aantal getuigenissen van mensen uit verschillende geloofstradities. Ze voelen zich gedragen door hun geloofsovertuiging, ook vandaag !

1. Echt geloof is iets anders dan enggeestigheid

Ze hoorde bij de recente groep vaste panelleden van “Jan Publiek.” Sommigen is ze vooral bijgebleven als die gelukkige huisvrouw, die zonder fanatisme gelooft in haar engagement als echtgenote en moeder. Anderen zien vooral een gelovige vrouw die daar, fier en tegelijk bescheiden, voor uitkomt. Met grote eenvoud, gedreven en van binnenuit getuigend van haar christelijke overtuiging wist ze respect af te dwingen van mede-panelleden en van televisiekijkend Vlaanderen. Christenen op televisie ! Het kan !

Hoe kwam u in het panel van Jan Publiek terecht ?

Ik was een trouwe kijker, leverde vanuit mijn zetel altijd commentaar. In de laatste aflevering van de vorige jaargang werd een oproep gelanceerd voor kandidaat-panelleden. Ik besloot mijn kans te wagen. We waren met 1200 kandidaten waarvan er na een eerste interview-ronde maar 200 overblijven. Na de volgende ronde nog 40. Daarna volgde een selectie in de vorm van een daguitstap : iedereen moest nog een gesprek doormaken, maar we werden vooral goed geobserveerd in ons spontane doen en laten. Dat te mogen meemaken alleen al, vond ik een fantastische ervaring. Snel bleek ook dat Jan Van Rompaey, die op het scherm soms een beetje stroef overkomt en de naam heeft zijn gesprekspartners te onderbreken, als mens ontzettend meevalt.

En de uitzendingen zelf ?

Die gaan live. Op woensdagavond pas kregen we het thema doorgespeeld. Op donderdag moesten we om zes uur in de studio zijn. We werden geschminkt, keken samen naar het nieuws maar mochten geen woord met elkaar wisselen over het thema van de avond. Alles moest zo spontaan mogelijk verlopen tijdens de uitzendingen. De enige instructies die we voor de rest meekregen, waren : geen reclame, niemand belachelijk maken of krenken. Het spreekt voor zich dat dertien zulke bijeenkomsten onder de deelnemers hechte banden schept. Ook al zijn de verschillen groot en zingt ieder vogeltje zoals het gebekt is.

U kwam er heel open voor uit dat u christen bent. Was dat moeilijk ?

Waarom zou het ? Ik hoef daar toch geen schaamte voor te voelen ? En al zou iedereen me uitlachen, ik deed het nog. Dat zit diep ingebakken. Het geloof is mij met de paplepel ingegoten : mijn moeder ging dagelijks naar de mis. Tot ergernis van mijn vader soms, die zelfstandige was en haar hulp op die momenten moest missen. Wellicht is ook mijn geloof daardoor niet zozeer op de eucharistie georiënteerd. Pas op, we gaan elke week naar de mis, maar ik ervaar dat veeleer als een rustpunt voor het hele gezin en als een gelegenheid om Onze Lieve Heer eens uitdrukkelijk te bedanken. Maar het geloof is op z'n best als het met het leven verweven is. Op vakantie in Luxemburg deden mijn man en ik een lange bergwandeling naar een wit kapelletje. Daar bleven we even bidden, dankbaar omdat we dat allemaal samen kunnen doen. Dat is voor mij een religieuze ervaring. Of zoals met kerstavond : als we met het hele gezin een moment bidden bij de kerststal. Het doet me plezier af en

toe te merken dat de kinderen dat toch ook op een of andere manier in hun hart dragen.

Geloven is danken ?

Zeker. Het is ook een bron van kracht. Mijn moeder, van wie ik veel hield, was een oersterke gezonde vrouw. Toch is ze plotseling, na amper vier dagen ziekte, gestorven. Het heeft mij jaren gekost om dat te verwerken. Mijn man en mijn kinderen hebben me verplicht het leven opnieuw in handen te nemen. Maar ik putte ook veel kracht uit mijn geloof. Zo beleefde ik kort na haar dood een sterk moment : op een avond, onder het open dakraam, maakte die immense, donkere sterrenhemel een diepe indruk op mij. Alsof ik even een moment dichterbij God en bij mijn moeder was. En hoe vaak ging ik niet een kaarsje branden in het kapelletje : “Onze Lieve Vrouw, het kan toch niet dat haar leven nu helemaal verloren is...” En dan kon ik eens “klappen” met moeder. Ja, voor mij is er wél iets na de dood. Trouwens, als ik die schrijnende beelden van hongerende kinderen zie, dan denk ik : dat kan toch niet het laatste woord zijn. En dan sta ik weer stil bij dat evangeliewoord : dat het moeilijker is voor een rijke het Rijk Gods binnen te komen dan voor een kameel om door het oog van een naald te kruipen.

Toen ik u en die jonge islamitische vrouw in Jan Publiek bezig zag, vroeg ik me af : groeit er in media-middens een nieuwe onbevangen openheid voor godsdienst en religie ?

Misschien zouden dit soort getuigenissen enige tijd geleden niet mogelijk geweest zijn, nee. Ik heb in ieder geval openheid ervaren. Ik had trouwens van bij de eerste sollicitatie laten blijken wie ik ben. En de redactie van Jan Publiek heeft mij bij het maken van mijn ‘portret’ zelf gevraagd of ze mochten vermelden dat ik Kerk en Leven-lezeres ben. Natuurlijk wijst dat er tegelijk op dat men het als iets ongewoons of delicaats ervaart. Maar het kon toch maar. En inderdaad, ook het getuigenis van Attiche -moderne vrouw, helemaal in onze cultuur geïntegreerd- die met haar gezin trouw het islamitische geloof beleeft, was heel sterk. Na die uitzending, die ze natuurlijk heel intens beleefd had, hebben we elkaar huilend omhelsd. Er was iets gemeenschappelijks. Of dit soort televisie kan, hangt natuurlijk ook van je eigen opstelling af. Als je echt bent, appreciëren mensen dat hoe dan ook. Dan lachen ze misschien wel eens, maar ze lachen je niet uit. Je dwingt hoe dan ook respect af. En nog iets : echt geloof is nog iets anders dan enggeestigheid. Je kunt wel nauwgezet de rituelen onderhouden, maar je heel kleingeestig tegenover anderen gedragen. Dit pikt men niet, terecht.

Uw levensstijl en visie als thuiswerkende vrouw waren ook onderwerp van discussie.

Men wierp terecht op dat niet iedereen het zich kan permitteren huisvrouw te zijn. Ik erken dat en je hoort mij niet schreeuwen : “alle moeders aan de haard.” Ik ben er alleen maar dankbaar omdat ik die keuze heb kunnen maken. Maar je moet het natuurlijk ook willen. En die bereidheid ontbreekt toch dikwijls, me dunkt. Ik heb vroeger als opvoedster bij kinderen uit ontworpen gezinnen gewerkt. Ik heb er

geleerd hoe belangrijk het is ervoor te zorgen dat je kinderen niet weggroeien. Het is in elk geval van belang dat je hen kunt opvangen. Ieder kind, hoe meegaand of braaf ook, kent zijn moeilijke periodes. Zo herinner ik me nog goed een middag waarop onze oudste thuiskwam terwijl ik klaar stond om boodschappen te doen. Ik zag meteen dat er wat haperde, er was iets met haar vriend. Ik heb mijn jas weer uitgedaan en we hebben twee uur gepraat en zij kon uithuilen. Hoe vaak gebeurt het niet dat een kind alles opkropt en in zichzelf gesloten raakt, zodat op de duur alles eronder lijdt ? Het is belangrijk voor een gezin dat er tijd is om te praten.

Garantie van succes heb je natuurlijk nooit in de opvoeding.

Neen. Zelf probeer ik kordaat te zijn, maar niet streng. Zo spreken we wel een uur af waarop de kinderen thuis moeten zijn, maar als ze ietsje over tijd zijn, maken we geen scène. Alles zomaar laten aanmodderen brengt toch weinig goeds voort, geloof ik. Precies omdat ik kordaat ben, heb ik al veel vriendschap van de kinderen teruggekregen. Onlangs was ik veertien dagen ziek. En zonder dat ik ook maar iets moest vragen, sprongen de kinderen in het huishouden in. Ontroerend ! En tegelijk weet ik : zelf laat ik natuurlijk ook alles vallen als ze me nodig hebben.

Ter bespreking

1. Welke plaats neemt geloof in in het leven dan deze gelovige vrouw ?

2. Welke rol speelt de eucharistie in haar leven ?

3. Indien je gelovig bent, heb je moeite om hiervoor uit te komen ?

2. Boeddhisme

Tibet ligt niet ver van mijn bed

Als je een lijstje met mysterieuze landen mocht opstellen, staat Tibet daar zeker tussen. Het land ligt verscholen in de Himalaya en is nog zeer sterk verbonden met cultuur en religie. Tibet is het hoogste land ter wereld. Gekneld tussen Indie en China

is het een land vol bergen, sneeuw en rivieren. Met een gemiddelde hoogte van 4000 meter en een piek van 8.848 meter (de Himalaya) krijgt Tibet de bijnaam : “Dak van de wereld.” Het land is vijftig maal zo groot als België en Nederland samen, toch wonen er slechts tweeënhalve miljoen Tibetanen en drie miljoen Chinezen. De Chinezen zijn eigenlijk de bezetters van Tibet. Omwille van die Chinese belegering zijn tal van Tibetanen naar het buitenland gevlucht. Zij wonen vooral in India. Ook de Dalai Lama, de geestelijke leider van Tibet leeft in ballingschap.”

WAT IS EEN DALAI LAMA ?

Dalai Lama is een eretitel, die zoveel betekent als God-koning. Hij is de grote baas in Tibet. De Tibetanen geloven dat de geest van Boeddha, hun grote God in de Dalai Lama verder leeft. Vandaar dat de Dalai Lama onsterfelijk is. Als hij dood gaat, verhuist zijn ziel naar een ander lichaam. Dat noemen de Tibetanen “reïncarnatie”.

Tot aan de Chinese bezetting woonde de Dalai Lama in het reusachtige Potala-paleis in de veroverden en geheime stad Lhasa. Het paleis telt dertien verdiepingen, meer dan 1000 vertrekken, 10.000 altaren, 200.000 beelden, bibliotheken en schatkamers. De bouw van het paleis startte in 1645 en was een werk van lange adem. Zonder vrachtwagens of hefkransen moesten de Tibetanen de stenen naar boven sleuren.

HOE WORD JE DALAI LAMA ?

Dalai Lama word je niet, je ben het. Als de Dalai Lama sterft, gaat zijn ziel immers over in het lichaam van een kind. Meestal een jong kind. Om de nieuwe Dalai Lama te vinden, gaan de monniken op pad. Zo is ook de huidige, de veertiende Dalai Lama ontdekt. In 1933 overleed de dertiende Dalai Lama. Na zijn dood zetten monniken zijn lichaam op een troon met het gezicht naar het zuiden. Enkele dagen later was zijn gezicht naar het noorden gedraaid. Voor de monniken een aanwijzing om in die richting te zoeken. Twee van hen verkleedden zich als bedelaars en gingen op weg. Vier jaar later, in het dorpje Amdo in Noordoost-Tibet ontmoetten ze een tweejarig jongetje.

Hij kende uit het hoofd de naam van een belangrijke kloosterleider en wanneer de monniken hem allerlei voorwerpen toonden, pikte hij er zonder twifelen de dingen van de Dalai Lama uit. Toen waren de monniken er stellig van overtuigd dat hij de nieuwe Dalai Lama was. Ze namen het jongetje samen met zijn familieleden mee naar het Potala-paleis. Daar kreeg de Dalai Lama een jarenlange opleiding tot hij klaar was om zijn volk te regeren en Boeddha te eren.

WIE IS BOEDDHA ?

Siddharta Gautama bijgenaamd Boeddha, de verlichte, leefde 500 jaar voor Christus. Hij was de prins van een kleine staat tussen India en Nepal. Toen hij 29 was, deed hij afstand van zijn troon en de macht omdat hij niets kon doen aan het lijden van de mensen. Hij trok zich terug in de bergen en begon diep na te denken over het leven. Mediteren noemde hij dat. Na lang mediteren begreep hij dat dit leven op aarde

slechts schijn was. Om echt gelukkig te zijn, moest men leren zich los te maken van alle bezittingen. Pas dan kon je het Nirvana bereiken, het opperste geluk.

WAT IS HET BOEDDHISME ?

Boeddhisten proberen de leer van Boeddha in de praktijk om te zetten. Ze mediteren vaak en hun hele leven staat in het teken van religie. Zo is het doden van dieren verboden. Want zelfs in het kleinste miertje kan de geest van een voorvader huizen. Naast Boeddha vereren de Tibetanen ook de 84 heiligen van het boeddhisme. In Tibet leven ook nog een honderdtal levende Boeddha's. Zij zijn abt van en klooster en worden beschouwd als reïncarnatie van een gestorven heilige.

HOE ZIT HET MET CHINA ?

Sinds oudsher beschouwen de Chinezen Tibet als een deel van China. De Tibetanen denken daar natuurlijk anders over. In 1950 viel China Tibet binnen. Tibet was geen tegenstander voor China. Het leger telde nauwelijks 8000 man en was niet opgeleid om te doden. De Chinezen wel. Zij vernielden onmiddellijk tal van kloosters en legden hun cultuur op. Zo mochten kinderen op school geen Tibetaans leren, enkel Chinees. Chinezen die zich in Tibet willen vestigen, krijgen een hoger loon dan de Tibetanen. Vermits de Chinezen de Dalai Lama met de dood bedreigden, vluchtte hij naar India. Hij woont nu in Dharamsala, een bergdorpje en probeert van daaruit te berichten over Tibet.

3. De stilte krijgt het woord

Er is iets geheimzinnigs aan een klooster. Wat gebeurt er achter de muren ? Wat doen die monniken daar , Weten ze nog wel dat er een wereld bestaat ? Broeder Ivo is de abt van de Cisterziënzerabdij van Westmalle. De monniken zijn beter bekend als de trappisten. Hij ziet het zo : “Ik heb de indruk dat mensen van buiten op bepaalde momenten dieper aanvoelen waar het hier om te doen is dan wijzelf, maar soms neigen zij naar een onwerkelijk beeld toe van monniken die altijd deugd beleven aan het bidden, die bijna altijd in mystieke vervoering zijn, die zich nooit laten opjagen, die geen tijdsdruk kennen. Dat is de werkelijkheid niet. Zo gemakkelijk is het niet.”

Adembenemend, de stilte van een lege abdijkerk om 5 uur in een winternacht. Vier witte lichtvlekken breken het duister. De nachtwake is voorbij maar de ochtend is nog niet gekomen. Dat is voor veel monniken het moeilijkste moment van de dag. Nu gaan zij een uur op hun eentje mediteren en lezen, in de bijbel, over de bijbel, rond de bijbel. De steun van de samenzang valt weg. De slaap zit nog in hun lijf. De maag knort. Pas over twee uur zien zij elkaar terug, voor het morgengebed, de lauden. Dan komen ook de klanken van de wereld terug. “Het zal wel de bedoeling zijn dat deze periode wat moeilijk is om door te komen”, meent broeder Benedikt. “Ook bidden is niet altijd gemakkelijk.” Maar hij ziet ook goede kanten in het einde van de nacht : “Als je kwetsbaar en gevoelig bent, word je ontvankelijk voor een ontmoeting met God.”

In een abdij heeft de stilte vele geluiden. Zij klinkt vredig als je in de dansende lichtjes van de adventskaarsen staart. Zij begint in je oren te suizen als het laatste gezang wegsterft. Zij irriteert tijdens het avondmaal, als elke kuch te hard klinkt en elke slok te luid, als je schrikt van het oorverdovend lawaai wanneer je een kopje neerzet. De paters houden van de stilte. Zij ergeren zich aan de hoestjes van de bezoekers die de rust niet meer kunnen verdragen, die er bang van worden.

Soms betrap ik me er op dat ik tien seconden wacht voor ik een dienst voortzet, tot het helemaal stil wordt. Of maak ik de stilte korter omdat ik vrees dat iemand die zal breken. Broeder Ivo, de abt, vindt stilte essentieel en weet dat die op verschillende manieren kan klinken. :”Stilte kan vervulling en verveling zijn, kan leegte zijn, kan vreugde en angst zijn.”

“Wij hebben een soort roeping naar eenzaamheid en de stilte ligt daar dicht bij. Als je de stilte aan het woord laat, krijg je de ruimte om te luisteren naar wat God te zeggen heeft. Wie in de abdij stilte zoekt, moet die kunnen vinden. Iedereen is verantwoordelijk voor de eigen stilte maar moet zelf de grenzen daarvoor stellen.” Waardoor de abt aantoont dat de persoonlijke invulling van een monnikenleven mogelijk is.

In vroegere abdijen was de stilte in de abdij absoluut. Nu voorziet het leefschema van elke dag nog sterke stille momenten : 's morgens tot half acht, 's middags na de eucharistieviering, 's avonds na het avondmaal.”Maar stilte veronderstelt ook een minimum aan gesprek”, vindt Broeder Benedikt. Om nadien de roep van de stilte beter te horen ? Zijn grote voorganger, Sint-Benediktus naar wiens regel de Cisterciënzers zich richten, schreef: “Je spreekt met weinige maar bedachtzame woorden.”

Vader abt sprak bij het begin van de nachtwake ook de eerste woorden van de dag. Hij zingt ze elke dag opnieuw : “Heer, leg mij het woord op de lippen, mijn mond verkondigt uw lof.” Sint-Benediktus zegde in zijn regel : “Dit moet traag gezongen worden, zodat allen op tijd kunnen komen.” Maar niemand kwam vandaag te laat. Al kan dat gebeuren. Broeder Benedikt : “Ik heb heel veel spijt als ik mij eens overslaap, want tijdens de nachtwaken heb ik mijn diepste gebedservaringen.”

Het is zondag en door de abdij dwaalt een andere sfeer dan op een weekday. Dit is een rustdag. Vandaag komen de zowat dertig personeelsleden niet werken in de brouwerij of op de boerderij. Broeder Benedikt trekt een overall aan om voor de kalveren te zorgen en broeder Nathaniël, de prior maar ook de “boer” van de gemeenschap staat er alleen voor om de 100 melkkoeien hun melk af te nemen. Goed dat het geautomatiseerd gebeurt. Kijk, nummer 92 heeft 3,4 liter gegeven. Dat is niet zoveel. Voor broeder Nathaniël is nummer 92 geen nummer. Hij kent de 250 runderen bij naam.

Zondag. De liturgie is wat plechtiger. Er is een gebedsdienst meer dan in de week. De avonddienst, de vespers, begint al om 16 uur, een vroege avond. Er komen misschien enkele familieleden op bezoek. Het slot, het woon-en leefgedeelte van de

abdij is helemaal voorbehouden voor de paters. Zij zijn wat meer onder mekaar als in een gezin. Een zondag is een gemeenschapsdag. Maar de broeder die voor de was instaat, werkt niet. De keukenbroeder wel. Hij heeft een nieuwe afwashulp. Vanmorgen heeft de abt immers tijdens een bijeenkomst, de lijst voorgelezen van de taken van de week. De bibliothecaris werkt niet. Zijn terrein, met al dat prachtig hout van wanden en kasten, wellicht de mooiste plaats van de abdij, is wel toegankelijk. Een prachtige verzameling geestelijke werken. Een zeer sterke afdeling met geschiedkundige werken. De waardevolste werken liggen in een kluis.

GASTEN

De portier werkt wel. Hij is een beetje de verbinding met de buitenwereld van elke dag. Hij ontvangt de gasten. Als er iemand aanklopt, want bellen kan niet, prevelt hij. Een bezoeker mag niet zomaar in de arbeid gaan rondlopen, maar als gast kun je wel enkele dagen of een beperkte periode in het gastenverblijf terecht. De paters verwachten wel dat de gasten "delen in ons leven van gebed en stilte". In het gastenverblijf zitten aan tafel, een sociale werker en een pastoor uit Nederland, een zakenman uit Brussel, een zuster. Zij krijgen vlees op hun bord, de paters in hun refter nooit. Eenmaal per week is er wel verse vis.

De lichaamscultuur is ver weg van deze abdij. Een joggende pater in de bossen rondom ? Je zult hem niet zien. Sportieve mannen laten hun sport bij hun intrede achter. Wie van muziek houdt, heeft meer geluk. Zoals broeder Benedikt. Hij studeerde voor ingenieur-architect en speelde toen piano. In het klooster is hij orgel gaan spelen. Nu kan hij het volledige oeuvre van Bach aan, als dat ooit nodig mocht zijn.

De econoom werkt vandaag niet. De ziekenbroeder wel. Geholpen door een medebroeder rijdt hij twee oudere broeders in een rolstoel naar de eucharistieviering. Bidden is zingen en zingen is bidden. Ze zingen veel, de monniken. Ze zingen graag en goed. Elke week komen ze samen voor een zangles. Vorig jaar kwam een zangleraar lessen geven in stemvorming. Maar een goede stem is geen maatstaf voor een roeping. Een novice, een nieuweling, moet geen zangproef afleggen.

De cantor, de voorzanger, zet een lied in. De abt heeft het voorrecht om tijdens de nachtwake en de vespers te beginnen. Soms moet hij wel eens "optreden", een broeder verzoeken wat zachter te zingen of de gemeenschap wijzen op het belang van samenzingen. De broeders dulden wel dat de gasten meezingen maar zij worden verzocht "voor een verzorgd samen bidden slechts zachtjes mee te zingen."

LUISTERKAMER

Op deze zondagmiddag komen misschien wel meer broeders in verleiding voor een middagdutje dan in de week, al is het ook dan toegelaten. Anderen trekken zich even terug in de "luisterkamer" waar een cd-speler staat en een geluidsinstallatie. Ze kunnen er de succes-cd met gezangen van de Spaanse monniken van Silos opleggen. Of een van de andere cd's die broeders als cadeautje hebben gekregen en hier naartoe hebben gebracht. Privébezit bestaat hier niet. Als je denkt dat je een medebroeder zou storen, zet je een koptelefoon op. Want die andere pater wil alleen maar het nieuws op de radio komen beluisteren. Na het avondgebed en het avondmaal is er soms ruimte voor een beetje informatie van buiten. De kennis van de politieke toestand even bijwerken. Een filosofische lezing beluisteren. Op een scherm naar een video-opname van de Jambers-tv.-uitzending over monniken kijken. Er is geen televisie in het klooster. Twee kranten dienen als dagelijkse informatiebron. Recreatie bestaat niet. Broeder Benedikt : "Daar is ook geen nood aan. Wat je doet, kan ontspannend werken, door de afwisseling, door de manier waarop je iets doet. De TV wordt bewust buitengehouden, andere dingen van deze tijd bewust binnengehaald. Broeders lopen rond met een bieper. Zij zijn met een faxtoestel bereikbaar. Handig omdat je in stilte kunt converseren ? De computer is een graag bewerkt instrument. Om half acht zit de hele gemeenschap samen voor de laatste gebedsdienst van de dag. Weer wisselen hymnen, psalmen en andere liederen af. De paters zingen wel drie tot vier uur per dag. Dan wordt het stil en dooft men het licht. Met het gelaat in de richting van een verlicht Mariabeeld zingen de broeders het Salve Regina. Als de laatste klanken zijn weggestorven, tikt de abt kort op de koorbank. De dag is dicht. Bedtijd.

OM ACHT UUR BEDTIJD

De monniken staan om kwart voor vier op en gaan om acht uur slapen. Zij proberen zoveel mogelijk alle gebedsdiensten bij te wonen, maar soms worden zij daarvan ontslagen omdat zij met andere activiteiten bezig zijn of omdat zij er te ziek voor zijn. Alle broeders verrichten een minimum aan handenarbeid en geestelijk werk. Dit is het schema van een werkdag :

-3.45 uur : opstaan

-4 uur : nachtwake

-5 uur : meditatie en lezing
uit en rond de bijbel

-tussen 5 en 7 uur : mogelijkheid
tot persoonlijk ontbijt

-7 uur : morgengebed(lauden)

-7.30 uur : ontmoetingsmoment

-8 uur : werk

-10.45 uur : eucharistie

-11.30 uur : stille tijd(lezing,
gebed)

-12 uur : middagmaal

-12.30 uur : stille tijd(lezing,
gebed, middagdutje)

-14 uur : middaggebed(nonen)

-14.15 uur : werk

-17.30 uur : avondgebed
(vespers) en gezamenlijke meditatie

-18.15 uur : avondgebed

-18.30 uur : op zondag en twee
weekdagen)

-19.30 uur : dagsluiting(completen)

-20.uur : bedtijd

ITEM 18 : JUSTITIE, BESTRAFFING EN GERECHTIGHEID

Ons land mag een rechtstaat genoemd worden. Dit betekent dat elke mens rechten en plichten heeft. Iedereen heeft recht op een proces en op verdediging. Iedereen heeft ook het recht zijn rechten op te eisen wanneer hij zich tekort gedaan voelt.

Justitie heeft in ons land veel kritiek gekregen. Voornaamste kritieken : slordigheid, dossiers blijven te lang liggen, te lichte straffen, veel te vroeg vrijgelaten.

Betere justitie vraagt ook inspanningen van iedereen.
Ethische uitgangspunten

Enkele vragen moeten gesteld worden

*Slepen sommige mensen niet te vroeg anderen voor de rechter waardoor de dossiers zich inderdaad opstapelen en rechters hopeloos achterstand oplopen. Moeten burgers niet opgevoed worden dat ze kleinere conflicten zelf oplossen. Dit vraagt natuurlijk inspanningen van beide partijen.

*Ook een spontane ingesteldheid van correctheid en eerlijkheid zou heel wat problemen voorkomen. Wetten omzeilen en achterpoorten zoeken of creëren, is een nationale Belgische sport.

1. Agenten in Amerika undercover in strijd tegen prostitutie

In de VS heeft men de strijd tegen prostitutie aangebonden. Alle methoden hiervoor zijn goed. De Telefactsuitzending van 15 augustus 2000 geeft daar een goed voorbeeld van. Vrouwelijke agenten gaan undercover en spelen voor prostituee. Zij lokken klanten. In hun handtas hebben zij een opnamerecorder. Als de "klant" toehapt, klapt de val langzamerhand toe. Enkele mannelijke agenten volgen in een auto terwijl de "prostituee" de klant diets maakt dat haar flat om de hoek ligt. Als ze uitstappen, worden ze opgewacht door agenten. Als de klant slechts voor de 1ste maal betrap is, moet hij een boete betalen en een soort afkickprogramma volgen. Wie hervalt, mag zich aan ergere straffen verwachten(met dagvaarding).

2. Oog om oog, tand om tand

In Saoedi-Arabië is een oog verwijderd van een man die zoutzuur op het gezicht van een ander gegooid had. De straf is in een ziekenhuis door een chirurg voltrokken. De dader die behalve zijn lijfstraf ook nog een gevangenisstraf en een geldboete te wachten staat, had berouw en vond de straf terecht.

Bij dieven worden handen of voeten afgehakt, en moordenaars, verkrachters, drugsmokkelaars en gewapende overvallers worden onthoofd.

Wat vind je van dit soort methoden ?

Ter bespreking

1) Wat gaat er in je om als je krantenberichten leest over vandalisme, carjacking, geweld of als je vrienden er slachtoffer van werden ?

2) Vanwaar komt volgens jou afwijkend gedrag ?

3) Hoe zou jij afwijkend, crimineel gedrag aanpakken ?

3. Jongeren en het gerecht in ons land

De laatste jaren is er op maatschappelijk vlak heel wat veranderd, zo ook op het strafrechtelijk gebied. Sinds Dutroux kwam het gerechtelijk systeem in ons land in opspraak, er bleken nog heel wat gaten en gebreken te zijn. Toenmalig minister Stefaan Declerck en zijn opvolger Marc Verwilghen zochten naar verbeteringen en vernieuwingen om zo'n een beter en efficiënter strafbeleid tot stand te brengen.

De vragen die ons in dit item vooral zullen bezig houden zijn: "Hoe staan jonge mensen vandaag de dag tegenover dit alles?", "Wat zouden ze veranderen indien zij de touwtjes in handen hadden en hoe zouden ze het doen?", "Zijn ze al in aanraking gekomen met het gerecht ?" en "Wat vinden jongeren van straffen ?".

De bedoeling is niet dat we moraliserend te werk gaan. Het is geen pleidooi over hoe je moet en het best kan leven, het gaat echter om het uitwisselen van gedachten en eventuele ervaringen zodat anderen samen met jou er iets aan hebben en mogelijke conclusies eruit kunnen trekken.

A. Inleiding

Misschien ken je het programma "Studentenjaren" (VTM) waarin enkele jongeren die op kot zitten in Gent gedurende een academiejaar gevolgd werden. Hierin worden grote thema's die het leven van studenten en hun ouders beheersen, aangekaart. Zo kwam onder meer aan bod: de kloof met de ouders, het kotleven, controle van dat kotleven door de ouders, mislukte studies,... Ook voor enkele prangende vragen gaat de televisieploeg op zoek naar een gepast antwoord. Hoe als student aan je ouders uitleggen dat je wil stoppen met je studies? Wat is de invloed van relationele problemen van de ouders op de studies van hun kinderen? Of: Hoe zeg je tegen je vader dat je wegens hooliganisme voor het gerecht moet verschijnen? Dit laatst genoemde overkwam één van de deelnemers. Kenny is een jongeman van 18 jaar en hevig fanaat van voetbal. Het oproer scheppen met vrienden na een match bezorgt hem een ongelooflijke kick. Toch bleven zijn daden niet ongestraft, hij werd veroordeeld tot het betalen van een boete en het verrichten van arbeid ten dienste van de gemeenschap.

Persoonlijke mening

B. Enkele vragen

1. Ben jij al in aanraking gekomen met het gerecht?

1. Ja, al meermaals
2. Nee, nog nooit
3. Nee, maar vrienden van mij wel
4. Andere :

2. Wat vind jij een goede straf ?

- lijfstraffen
- dwangarbeid
- geldboetes
- opsluiting
- voor erge misdaden de doodstraf
- andere:

3. Wat zou jij veranderen aan ons strafbeleid ?

- terug invoeren van lijfstraffen
- terug invoeren van de doodstraf
- beter opvolgen van gevangenen zodat reïntegratie mogelijk wordt
- het aantal gevangenen verminderen door alternatieve straffen in te voeren
- meer geldboetes
- andere:

4. Wat vind jij van ons politiebeleid in België ?

- trekt op niks
- goed maar kan nog beter
- ze doen al het mogelijke
- er zijn er te weinig om goed te functioneren
- ze moeten meer patrouilles inlassen
- andere mening :

5. Welke overtreding of misdaad vind jij het ergste ?

- diefstal
- verkrachting
- pedofilie
- geld witwassen
- zwartwerk
- nemen van illegale drugs
- te snel rijden
- carjacking
- Andere :

6. Waar zou volgens jou geen straf mogen op staan ?

- dronken achter het stuur kruipen
- nemen van drugs
- te snel rijden
- voetbalgeweld
- kruimeldiefstal
- vechten tegen politie
- zwartrijden
- andere:.....

7. De huidige criminaliteit

- stijgt nog
- daalt in vergelijking met vroeger

- blijft in vergelijking met vroeger gelijk

8. Welke is voor jou de hoofdoorzaak van vandalisme ?

- armoede
- verveling
- druk van anderen
- om creatief talent te oefenen
- andere reden:.....

9. Waar vindt er het meest criminaliteit plaats ?

- in de grootsteden
- in kleine dorpjes
- in buitenbuurten
- in het VTI te Waregem
- elders:

C. Koppen mag als eerste filmen in jeugdrechtbank

Nooit eerder mocht een televisieploeg filmen achter de gesloten deuren van een jeugdrechtbank. Maar Voor het programma *Koppen* gingen voor één keer de deuren van de jeugdrechtbank van Antwerpen wel open. Reporter Karl Martens mocht zelfs een hele dag het reilen en zeilen op band vastleggen.

Het is een feit dat jeugdcriminaliteit in Antwerpen de jongste jaren fors is toegenomen. Massaal veel dossiers worden niet eens meer behandeld omdat er gewoon geen tijd is om ze allemaal te laten voorkomen. Maar er waait een frisse wind op het parket van de jeugdrechtbank sinds het geleid wordt door de 33-jarige procureur Nicole Caluwé. Zij wil de minderjarigen die niet voor de rechtbank verschijnen, niet zomaar vrijlaten. Daarom ontwikkelt ze een systeem van alternatieve straffen en initiatieven voor herstelbemiddeling.

Eigen mening:

.....
.....
.....

Wat versta jij onder alternatieve straffen ?

.....
.....
.....
.....

D. Jeugd zonder maskers

“*Jeugd zonder maskers*” is de titel van het onderzoek dat tussen oktober 1996 en mei 1997 door de VUB werd verricht en waarvan de resultaten in 1999 werden gepubliceerd. Voor dit onderzoek werden 4722 laatstejaarsleerlingen ondervraagd van 63 scholen uit de drie netten (ASO, TSO, BSO) gespreid over alle Vlaamse provincies. Ook 641 leerkrachten werden bevroegd.

Eén van de auteurs van *Zonder Maskers*, Ignace Glorieux, gaf een interview in Knack cadeau en wisselde enkele gedachten uit. Eén aspect dat onder meer werd onderzocht bij jongeren is hun **burgerzin** en aangezien dit aansluit bij ons onderwerp lichten we hierover een topje van de sluier.

“De media hangen altijd hetzelfde beeld op van jongeren : als klanten van megadancings, dronken, aan de drugs of uitzinnig op festivals”, zegt Glorieux niet zonder leedvermaak. “Wij gaan ervan uit dat zij leven van dag tot dag, nooit aan de toekomst denken en zich nergens voor willen inzetten. Goed, elke jongere zal wel eens dronken zijn. Maar gaan we om drie uur ’s nachts volwassenen observeren op trouwpartijen of na afloop van een verhitte voetbalwedstrijd ? Trekken wij daar dan verregaande conclusies uit ? Bij jongeren doen wij dat wel.

De werkelijkheid wil echter dat zij 95 procent van hun tijd in de klas zitten, thuis studeren, braaf op café gaan en dromen van een vaste relatie. De realiteit is dus veel grijzer, maar dat beseffen wij door die beeldvorming niet meer. Ik zag op TV beelden van leraars die naar Pukkelpop waren geweest. Eén van hen zei: “Ik kwam eens kijken hoe leerlingen in het echt zijn. Letterlijk dus : in het echt.” Je zou denken: ouders en leerkrachten kennen deze jongeren beter dan wie ook, maar neen, ze gaan naar Pukkelpop om hen eens echt te zien.

Dit onderzoek portretteert de laatstejaars middelbaar onderwijs zeker niet als een losgeslagen generatie van losbollen. Blijkt dat het veeleer ingetogen burgers zijn : conservatief, zelfs rechts, soms met weinig mededogen voor wie in de fout gaat of zich afwijkend gedraagt. Softdrugs legaliseren ? Vergeet het maar ! Buitenechtelijke relaties ? Foei ! Eerlijke processen voor zware misdadigers ? Dat slaat op niets. Vandalisme? Kleine diefstal ? Niet goed te praten. Doodstraf invoeren ? Moet kunnen. Verkrachting ? Gewoon castreren.

Brutaal zijn ze niet, soft- en zeker harddrugs gebruiken ze lang niet allemaal en ze tonen toch respect. Voor de anderen en voor hun bezit. Hun gevoel voor goede zeden is relatief strikt, al is het dan wat minder strikt dan dat van hun leerkrachten. Zo kan slechts 4 procent van de leerkrachten erin komen dat nachtlawaai gerechtvaardigd is, terwijl bijna twee op tien jongeren (20 procent) dat meestal of zelfs altijd terecht vindt. Hetzelfde geldt voor zwartrijden of goederen kopen waarvan ze weten dat ze gestolen zijn. Bovendien steekt de meerderheid van de jongeren (58 procent) gevonden geld gewoon op zak.

Maar nog meer jongeren oordelen pas wanneer een situatie zich concreet voordoet. Zo kan 40 procent van de jongeren zich voorstellen dat zwartrijden op bus of tram best wel eens kan voorkomen. Vier op tien vindt dat nachtlawaai in sommige omstandigheden aanvaardbaar is. Voor hun ouders en andere gehuwde

stellen zijn ze dan weer zeer radicaal: zeven op tien jongeren keuren vreemdgaan af onder welke beding ook. Een concrete situatie waar de meerderheid zelf nog geen ervaring mee heeft.

Grote geweldenaars zijn de meeste jongeren in elk geval niet. De grote meerderheid keurt het gebruik van geweld, vandalisme en joyriding af. Rijden onder invloed vindt geen genade (83 procent), kleine diefstal is uit den boze (80 procent). Ook softdrugs vormen niet meteen hét kenmerk van onze jeugd, één op twee jongeren keurt het gebruik ervan in alle omstandigheden af (toch is er 26 procent die het goedkeurt). Harddrugs worden zelfs verworpen door negen jongeren op tien.

Opdrachten

1. Stip voor jou persoonlijk bij elke situatie van de tabel één van de drie kolommen aan.
2. Tracht voor elke kolom na te gaan hoeveel leerlingen van je klas hiervoor gekozen hebben.

	Nooit of meestal niet gerechtvaardigd	Noch gerechtvaardigd noch ongerechtvaardigd	Meestal of altijd gerechtvaardigd
Zwartrijden			
Iets kopen als je weet dat het gestolen is	_____	_____	_____
Joyriding, een auto stelen en ermee gaan rijden voor het plezier	_____	_____	_____
Softdruggebruik, het gebruik van marihuana, hasjiesj, joints	_____	_____	_____
Geld dat je gevonden hebt voor jezelf houden	_____	_____	_____
Getrouwde mensen die een verhouding hebben met een ander	_____	_____	_____
Harddruggebruik	_____	_____	_____
Vechten tegen politie	_____	_____	_____

Afval weggoaien in het openbaar	_____	_____	_____
Rijden onder invloed van alcohol	_____	_____	_____
's Nachts op straat lawaai maken	_____	_____	_____
Kleine diefstal om het zakgeld aan te vullen, op voorwaarde dat niemand gekwetst wordt	_____	_____	_____
Het pesten van mensen die	_____	_____	_____
Vervelend of onnozel zijn	_____	_____	_____
Voetbalgeweld	_____	_____	_____
Plassen tegen de gevel van een huis	_____	_____	_____

Wat denkt de Vlaamse jeugd ?

	Nooit of meestal niet gerechtvaardigd	Noch gerechtvaardigd noch ongerechtvaardigd	Meestal of altijd gerechtvaardigd
Zwartrijden	47,8	38,9	13,3
Iets kopen als je weet dat het gestolen is	57,7	28	14,3
Joyriding, een auto stelen en ermee gaan rijden voor het plezier	91,6	5,3	3,1
Softdruggebruik, het gebruik van marihuana, hasjiesj, joints	52,1	21,8	26,1
Geld dat je gevonden hebt voor jezelf houden	12,6	29,4	58
Getrouwde mensen die een verhouding hebben met een ander	72,6	21,5	5,9

Harddruggebruik	87,7	8,9	3,4
Vechten tegen politie	61,1	28,1	10,8
Afval weggoaien in het openbaar	64,6	28,4	7,1
Rijden onder invloed van alcohol	82,9	13,3	3,8
's Nachts op straat lawaai maken	38,2	43	19,8
Kleine diefstal om het zakgeld aan te vullen, op voorwaarde dat niemand gekwetst wordt	79,9	13,9	6,1
Het pesten van mensen die vervelend of onnozel zijn	65,1	25,3	9,6
Voetbalgeweld	79,6	14,8	5,6
Plassen tegen de gevel van een huis	62,5	24,5	13

ITEM 19 : PRIVACY

Inleiding

We leggen ons hele bestaan en ons lot in de handen van de computer.

Een computer rekent ons loon uit en betaalt ons uit. Een computer berekent onze belastingen en een andere computer houdt onze bankrekening en ons spaarboekje bij. De computer van de verzekeringsmaatschappij schrijft ons een briefje met het verzoek de verzekeringspremie te betalen. Op het einde van de maand trekt de computer van de gas- en elektriciteitsmaatschappij een bedrag van onze bankrekening af.

Vroeger maakte een bediende onze rekening, stak die in een omslag en kleefde er een postzegel op. Vele handen in het postkantoor sorteerden deze en andere brieven en zorgden ervoor dat de rekening bij jou terecht kwam. Je kon dan naar het kantoor gaan en daar de rekening betalen en ondertussen nog een babbeltje slaan over de koude winter en de dure gasrekening of je kon naar de bank of het postkantoor gaan om de rekening te betalen. Opnieuw veel handenwerk zorgde ervoor dat de betaling bij de maatschappij terecht kwam.

Vandaag is dat anders. De computer maakt je rekening automatisch, een machine stopt die in een omslag en telt de omslagen. Frankeren is niet meer nodig, de computer betaalt het totale bedrag voor alle brieven ineens aan de post uit. In de post wordt je rekening door computers en machines gesorteerd en komt op die manier bij jou terecht. Het stortingsformulier is reeds ingevuld en als reden van betaling staat er enkel een lang getal. Alleen dat getal is belangrijk. Kan je overdag niet naar de bank, dan kan je 's avonds gaan en met "self-banking" zelf de betaling verrichten. Je moet er enkel veel cijfers intikken. Die computers werken goed omdat ze ons "kennen". Onze naam kennen ze niet, wel ons nummer. We zijn "nummers" geworden.

1. De satelliet houdt u in het oog

De Europese landbouwcommissie wil aan productiebeperking doen. Boeren die hun akkers braak laten liggen, krijgen van de EU daarvoor een subsidie. Sommige landbouwers vroegen de subsidies aan en bebouwden toch verafgelegen en verdoken akkers. Hoe zal de EU dat kunnen controleren ?, dachten ze. Maar... de Europese SPOT-satelliet die gebruikt wordt om gewasziekten op te sporen, kan vanuit de ruimte zien of een bepaalde akker al dan niet bebouwd is. In 1992 moesten 45 landbouwers zich verantwoorden : ze hadden een subsidie aangevraagd en ondertussen had SPOT gemerkt dat ze hun velden toch bebouwd hadden.

Een Amerikaans vervoerbedrijf laat al zijn vrachtwagens met satellietcamera's volgen. De bedrijfsleiding kan op die manier zien waar de chauffeurs zijn of ze rijden en vooral of ze niet te lang ergens blijven staan. (De Standaard, 22.8.92)

2. Medisch geheim nog langer geheim ?

Het medisch geheim is door het beroepsgeheim van de dokter gegarandeerd. Toch zijn tienduizenden mensen op de hoogte van medische gegevens over hun medeburgers. Hoe komt dat ?

Na een raadpleging bij een huisarts krijg je het doktersbriefje. Daarop staat onder meer voor de geleverde prestatie een codenummer. Met dat briefje ga je naar het ziekenfonds die je een deel van de kosten terugbetaalt. Het ziekenfonds stuurt dat naar het Riziv door om zelf ook terugbetaald te worden. Het ziekenfonds en het Riziv kunnen met hun computers alle medische gegevens bijhouden. Staat op het doktersbriefje het nummer 101032, dan weten ze natuurlijk niet zoveel want dit codenummer staat voor een gewone raadpleging. Staat er b.v. 130012, dan weten ze dat de dokter het urinezuur in je bloed onderzocht heeft. Elke soort behandeling heeft een ander nummer.

Bij het bijhouden en de verwerking van al deze medische gegevens komt er veel volk bij kijken ; wie wil, kan dus jouw medische gegevens bijhouden en gebruiken. Wat bijvoorbeeld als je een levensverzekering wil afsluiten en uit jouw dossier blijkt dat je vrij geregeld een hartspecialist hebt opgezocht en je hebt dat aan de

verzekeringsmaatschappij niet meegedeeld ? Het is zeer de vraag of de verzekering dan de premie zal uitbetalen want je hebt een "vals" contract.

Stel dat je kandidaat bent voor de directiezetel van een belangrijk bedrijf, dat je burgemeester of volksvertegenwoordiger wil worden en je tegenstanders onderzoeken je medisch dossier. Als daaruit blijkt dat je dokter codenummer 611811 op het briefje geschreven heeft, dan heeft dat iets te maken met een operatie na impotentieproblemen en dan kan je tegenstander je hopeloos belachelijk maken.

Beveiligde computers zodat alleen door zwijgplicht gebonden ingewijden toegang hebben ? Zelfs de sterk beveiligde computers van de Nationale bank van België en zelfs die van het Pentagon(hoofdkwartier van het Amerikaans leger) zijn al gekraakt.(naar Knack 21.10.92).

Denk hierbij ook aan de kraakacties van REDattack in België.

Via het rijksregisternummer kan men alle gegevens over jou opvragen. De computer onthoudt dat je tien jaar geleden voor vandalisme opgepakt werd maar weet niet dat je je ondertussen 'bekeerd' hebt...

BESLUIT

Natuurlijk zijn de computer en internet schitterende uitvindingen met talloze voordelen die we hier niet gaan opsommen. Toch passen ook hier kritische bedenkingen en is het duidelijk dat een bepaalde ethiek meer dan noodzakelijk is om negatieve uitwassen en misbruiken te vermijden en andere waarden niet in het gedrang te brengen.

Ter bespreking

1. Geef voorbeelden van databanken(computergeheugens die gegevens bewaren) die gegevens over jou bewaren.

2. Veel warenhuisketens geven aan hun klanten een getrouwheidskaart. De computer onthoudt het bedrag van elke aankoop en kent na een bepaalde totaalsom een korting toe. Welke gevaren steken in deze databank ?

Goed om weten...

Databanken en rijksregisternummer

Gemiddeld is ieder van ons in zowat 30 openbare of privé-bestanden opgenomen, vaak zonder dat we dit weten. Dat is verontrustend, zeker als we weten dat België qua bescherming van de privacy als slecht voorbeeld gekend staat.

De specialisten zijn het erover eens : de vaak ongecontroleerde ontwikkeling van de bestanden van databanken en vooral de centralisatie van persoonlijke gegevens, die op die manier mogelijk gemaakt wordt, is een gevaar geworden voor de privacy van de burger. Die gegevens heeft de burger zelf verstrekt: telkens hij een aanvraag of een formulier invulde en daarbij naam, geslacht, namen ouders, gezin beroep, inkomen... vermeldde, komt dit in een databank terecht.

Ook gegevens van rijkswacht, postorderbedrijven (u bent b.v. een slechte betaler) komen erin. Het rijksregisternummer of identificatienummer staat op de keerzijde van de identiteitskaart. Het nummer bestaat uit elf cijfers: geboortedatum, jaar, maand, dag), daarna drie cijfers voor het eigenlijke nummer (een even getal voor vrouwen, oneven voor mannen) en tenslotte een computercontrolenummer dat uit 2 cijfers bestaat. Alle openbare bestanden gebruiken dit nummer. Daardoor is het technisch maar kinderspel om een zeer gedetailleerd en heel indiscreet profiel van de persoon op te maken : alle gegevens van sociale zekerheid, belastingen, mutualiteit, kunnen samengebracht worden.

Testaankoop raadt elke aanvrager van een nieuwe identiteitskaart af om dat identificatienummer op de keerzijde aan te brengen ; het is immers niet verplicht. Anderzijds heeft men dit nummer vaak nodig : het moet b.v. op de belastingsbrief staan (vaak al voorgedrukt).

Wanneer men zijn identiteitskaart aan een of andere privé-instelling toont (b.v. een bank of een verzekeringsinstelling) is het niet uitgesloten dat men het identificatienummer noteert en dat men op die manier toegang heeft tot het bestand van andere privé-firma's en zelfs tot openbare bestanden. Ook al is iedere bediende daar door geheimhouding gebonden en mag hij geen gegevens doorspelen, het is gemakkelijk voor wie er echt op uit is een minder eerbare bediende te vinden die wel bereid is om gegevens door te spelen.

Toen men rond 1990 in een televisiedebat aan de toenmalige minister van binnenlandse zaken en aan die van justitie vroeg wat zij met hun identiteitskaart gedaan hadden, antwoordden zij resoluut dat ze niet hadden toegestaan om het nummer op hun eigen identiteitskaart op te nemen...

(Gegevens uit: Budget & Recht; Testaankoop; december 1991)

3. De GSM

De GSM is overal. Op de trein, in de wagen, op café, in het restaurant, enzovoort. Niet alleen wordt hij steeds populairder, hij wordt stilaan een onmisbaar instrument van de moderne Belg. Doctor in de communicatiewetenschappen Yves Punie ontrafelde de impact van de gsm op de ontwikkeling, het zelfbeeld en het zelfvertrouwen. "GSM'ers voelen zich goed als iemand hen belt. Dat is een teken dat iemand hen nodig heeft."

Zelfs al hebt u een grondige hekel aan mobiele telefoons en krijgt u bij het horen van een rinkelende, zingende of fluitende GSM de kriebels, toch kan ook u niet ontkennen dat de hype rond mobiel bellen met de dag groter wordt. Waarom de

toestelletjes zo mateloos populair zijn, is niet in één-twee-drie uit te leggen. Veel heeft te maken met identificatie.

“Door een GSM te hebben, toon je aan je medemens dat je mee bent met de nieuwe evoluties. Je ziet iedereen met zo’n toestel rondlopen en voelt een grote druk om er ook een aan te schaffen. Je wil immers niet achterblijven. Een symboliek die door de aanbieders van de toestellen ook sterk benadrukt wordt in hun verkoopscampagne.

Het mobiel bellen is trouwens ook gedemocratiseerd en dus niet enkel meer voor hoger opgeleiden met een deftig salaris. De GSM-maatschappijen bieden allerlei tariefstructuren aan en de prijs van de toestellen duikelt omlaag. Sommige winkels bieden tijdens de soldenperiode nu toestellen aan voor slechts 2000 frank.

Het gebruik van de GSM raakt ook veel sneller ingeburgerd aan het gebruik van andere nieuwe media. “Telefoneren bestond al, iedereen weet hoe het werkt. Bovendien vormen de jongeren nog steeds de grootste groep van de mobiele bellers. De GSM sluit perfect aan bij hun leefwereld. Voor hen is de GSM een belangrijke stap in het volwassen worden. Het geeft hen een stuk zelfstandigheid en vrijheid.”

Naast het feit dat de toestellen uiteraard ook functioneel zijn, spelen hier vooral psychologische zaken mee. “Het is belangrijk voor mensen om weten dat ze steeds bereikbaar zijn. Ze voelen zich goed als iemand hen belt want dat is een teken dat iemand hen nodig heeft. Het zelfbeeld en vertrouwen gaan erdoor omhoog. Krijgen ze geen oproepen, dan worden ze ongedurig en humeurig. Hebben ze hun toestel niet bij zich, dan voelen ze zich naakt.

De maatschappij is uiteraard ook veranderd. Steeds meer mensen scheiden en gaan alleen door het leven. Mobiel bellen verdrijft hun eenzaamheid. Het idee van altijd, overal naar om het even wie te kunnen bellen is voor velen een grote troost.”

Maar de GSM heeft uiteraard ook nadelen. Het geluid van GSM’s rondom ons en het niet-aflatend gekwebbel voor, achter en naast ons wanneer we ergens rustig willen zitten, begint volgens sommigen behoorlijk vervelend te worden. Vluchten kan niet meer, de GSM is overal.

Volgens de Brusselse communicatiepsychologe Marijke Liefmans is er de laatste jaren ook iets veranderd in de geest van de westerse mens waardoor het GSM-gebruik in stijgende lijn gaat. “We hebben onze schaamte verloren.” Het merendeel van de mensen in de “beschaafde” wereld zou vijftien jaar geleden onder de stoel gekropen zijn van schaamte wanneer hij een intiem gesprek tussen twee mensen opving. Nu vertellen mensen langs de GSM elkaar intieme dingen in het volle besef dat het halve café, de halve trein zit mee te luisteren. Het zijn slechts enkelingen die daar nog problemen mee hebben.”

Waarom is de GSM in korte tijd zo populair geworden ?

Waarom is de GSM omgekeerd evenredig met de vraag naar privacy ?

NOTA BENE

De discussie rond GSM op school

Niet alle leerlingen zijn pro GSM's op school. We hoefden echt niet lang uit te kijken om een tegenstander te vinden. De tijd dat ze vooral werden gebruikt om spelletjes mee te spelen, blijkt achter de rug te liggen.

CONTRA

WAAR HAAL IK HET GELD ?

Ik heb er geen idee van hoeveel leerlingen van onze klas een GSM hebben”, zegt Wevelgemenaar Piet Demeester. “Vroeger schepten ze op school meer op met hun GSM, maar nu komen die bijna niet meer aan de oppervlakte. Zelf heb ik er geen. Ik voel daartoe niet de minste behoefte en zou overigens niet ween hoe ik de gesprekskosten zou betalen.”

“ik zie er alleen nog eens een als iemand een nieuw exemplaar heeft gekocht. Wat er over GSM's in ons schoolreglement staat, weet ik niet. Mijn vader meent zich te herinneren dat hij heeft gelezen dat we er geen op school mogen hebben.”

“Voor mij mag iedereen een GSM hebben, maar ik ben wel tegen het gebruik daarvan op school. Wat kun je daarmee op school aanvangen. In klas rinkelde al eenmaal een GSM. Dat was aanleiding tot enige hilariteit en de leerkracht liet de zaak blauw-blauw. Nu, ik vermoed dat hij bij een tweede oproep wel ingegrepen zou hebben.”

Wie een GSM verstandig gebruikt, kan daar toch enig voordeel mee hebben, gooien we Piet voor de voeten. “Een echte tegenstander van een GSM ben ik niet, maar als je me vraagt of ik voorstander ben van de GSM op school, zeg ik neen. Thuis hebben we er ook een. Die werkt met een kaart. We hebben het toestel sinds januari van dit jaar. Bijna vijf maanden later is er amper 127 frank van de kaart gebruikt.”

Wim had ook al een leuke band. “Ik vroeg op het secretariaat of ik naar huis mocht bellen en dat mocht; De zaak was opgelost zonder GSM.

PRO

HIJ KOMT VAN PAS ALS IK LEK RIJD

Evelien Delaere loopt school in Menen waar ze het zesde jaar houtbewerking volgt.

“Op school mogen we geen GSM hebben, maar ik vermoed dat meer leerlingen die wel dan niet mee brengen.

Ik vernam dat het schoolreglement volgend jaar wordt aangepast en dat we dan wel onze GSM mogen meebrengen maar hem moeten uitschakelen binnen de schoolmuren.”

Bij de Delaeres hebben zowel de ouders als de twee kinderen elk hun eigen GSM. “Ik fiets naar school en dit schooljaar reed ik bij het naar huis rijden al drie keer lek. Met mijn GSM kon ik mijn vader opbellen die me dan met de auto kwam ophalen. Ik zou misschien aan een woning kunnen aanbellen en vragen of ik daar mag telefoneren maar tussen mijn school en thuis vind je niet zoveel woningen.”

In haar klas heeft iedereen een GSM. “Enkelen durven hem op school ook wel laten aanstaan, maar ze zorgen er dan wel voor dat hij bij een oproep alleen trilt. Nu en dan worden wel sms-berichtjes verstuurd, maar dat is eerder uitzondering dan regel. Eenmaal rinkelde er eens een GSM in klas, maar de leerkracht heeft hem toch niet afgenomen.”

Evelien kocht zelf haar GSM en moet ook de gesprekskosten uit eigen zak betalen. “Ik bel met een kaart van duizend frank. Daar doe ik gemakkelijk twee tot drie maanden mee. Ik leerde snel dat ik mijn GSM niet nutteloos moet gebruiken; Als ik mijn moeder wil bereiken, stuur ik haar een sms-berichtje met de vraag me op te bellen. Dat is een stuk goedkoper dan zelf te bellen”, lacht ze.

Ter bespreking

1. Hoe sta jij tegenover GSM-gebruik ? Kan dit altijd ? Zijn er hiervoor regels nodig ?
